

32006R1905

27.12.2006.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 378/41

UREDBA (EZ) br. 1905/2006 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA**od 18. prosinca 2006.****o uspostavljanju instrumenta financiranja za razvojnu suradnju**

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 179. stavak 1.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

u skladu s postupkom utvrđenim u članku 251. Ugovora ⁽¹⁾,

budući da:

- (1) Novi okvir za planiranje i pružanje pomoći predložen je kako bi se vanjsku pomoć Zajednice učinilo učinkovitim. Uredbom Vijeća (EZ) br. 1085/2006 ⁽²⁾ uspostavljen je Instrument pretpriputne pomoći (IPA) za pomoć Zajednice zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama. Uredbom (EZ) br. 1638/2006 ⁽³⁾ utvrđene su opće odredbe kojima se uspostavlja Instrument za europsko susjedstvo i partnerstvo (ENPI). Uredbom Vijeća (EZ) br. 1934/2006 ⁽⁴⁾ uspostavljen je financijski instrument za suradnju s industrijaliziranim i drugim zemljama i područjima s visokim dohotkom. Uredbom (EZ) br. 1717/2006 ⁽⁵⁾ uspostavlja se instrument za stabilnost. Uredbom (EZ) br. .../2007 ⁽⁶⁾ uspostavlja se instrument za suradnju u području nuklearne sigurnosti. Uredbom (EZ) br. 1889/2006 ⁽⁷⁾ uspostavlja se instrument financiranja za promicanje demokracije i ljudskih prava širom svijeta. Uredba Vijeća (EZ) br. 1257/96 ⁽⁸⁾ odnosi se na humanitarnu pomoć. Ovom Uredbom uspostavlja se instrument financiranja za razvojnu suradnju kojim se osigurava izravna potpora politici razvojne suradnje Zajednice.
- (2) Zajednica se bavi politikom razvojne suradnje usmjerenom postizanju ciljeva smanjenja siromaštva, održivog

gospodarskog i društvenog razvoja, te nesmetane i postupne integracije zemalja u razvoju u svjetsko gospodarstvo.

- (3) Zajednica se bavi politikom suradnje koja potiče suradnju, partnerstva i zajednička poduzeća između gospodarskih subjekata u Zajednici i partnerskih zemalja i regija, te promiče dijalog između političkih, ekonomskih i socijalnih partnera u relevantnim sektorima.
- (4) Politiku razvojne suradnje Zajednice i međunarodno djelovanje vode Milenijski razvojni ciljevi (MDG), kao što su iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi, a koje je 8. rujna 2000. usvojila Glavna skupština Ujedinjenih naroda, te glavni razvojni ciljevi i načela koje je odobrila Zajednica i njezine države članice u kontekstu Ujedinjenih naroda (UN-a) i drugih nadležnih međunarodnih organizacija u području razvojne suradnje.
- (5) Radi koherentnosti razvojne politike, važno je da nerazvojne politike Zajednice pomažu nastojanjima zemalja u razvoju u pogledu postizanja Milenijskih razvojnih ciljeva u skladu s člankom 198. Ugovora o osnivanju Europske zajednice.
- (6) Političko okruženje koje jamči mir i stabilnost, poštovanje ljudskih prava, temeljnih sloboda, demokratskih načela, vladavinu prava, dobro upravljanje i ravnopravnost spolova temeljno je za dugoročan razvoj.
- (7) Čvrste i održive gospodarske politike su preduvjet razvoja.

⁽¹⁾ Mišljenje Europskog parlamenta od 18. svibnja 2006. (još nije objavljeno u Službenom listu), Zajedničko stajalište Vijeća od 23. listopada 2006. (još nije objavljeno u Službenom listu) i Stajalište Europskog parlamenta od 12. prosinca 2006. (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽²⁾ SL L 210, 31.7.2006., str. 82.

⁽³⁾ SL L 310, 9.11.2006., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 405, 30.12.2006., str. 40.

⁽⁵⁾ SL L 327, 24.11.2006., str. 1.

⁽⁶⁾ Ova Uredba bit će donesena kasnije.

⁽⁷⁾ SL L 386, 29.12.2006., str. 1.

⁽⁸⁾ SL L 163, 2.7.1996., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1882/2003 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 284, 31.10.2003., str. 1.).

- (8) Članice Svjetske trgovinske organizacije (WTO) obvezale su se na 4. Ministarskoj konferenciji u Dohi na usmjerenje trgovine u glavne tokove razvojnih strategija, na osiguravanje tehničke pomoći u vezi s trgovinom i pomoći u jačanju kapaciteta, kao i potrebnih mjera za osiguranje prijenosa tehnologije kroz i za trgovinu, na unaprjeđivanje odnosa između izravnih inozemnih ulaganja i trgovine uzajamne povezanosti trgovine i okoliša, te na pomaganje zemljama u razvoju kako bi one sudjelovale u novim trgovinskim pregovorima i primjenjivale njihove rezultate.

- (9) Zajednička izjava Vijeća i predstavnika vlada država članica koji su se sastali u Vijeću, Europskog parlamenta i Komisije o razvojnoj politici Europske unije: „Europski konsenzus“⁽¹⁾ od 20. prosinca 2005. i sve njezine naknadne izmjene propisuju opći okvir za djelovanje Zajednice u pitanjima razvoja. Ona bi trebala usmjeriti planiranje i provedbu razvojne pomoći i strategije suradnje.
- (10) Razvojna suradnja trebala bi biti provedena kroz geografske i tematske programe. Geografski programi trebali bi podržavati razvoj i jačati suradnju sa zemljama i regijama u Latinskoj Americi, Aziji, Srednjoj Aziji, Bliskom istoku i Južnoj Africi.
- (11) Zajednica i njezine države članice zaključile su sporazume o partnerstvu i suradnji s nekim od tih partnerskih zemalja i regija s ciljem ostvarivanja značajnog doprinosa dugoročnom razvoju partnerskih zemalja i dobrobiti njihovog stanovništva. Osnovni elementi na kojima se temelje ovi sporazumi o partnerstvu i suradnji su zajedničke i opće vrijednosti poštovanja i promicanja ljudskih prava, temeljnih sloboda, demokratskih načela i vladavine prava. U tom kontekstu također bi trebalo obratiti pažnju na pravo na dostojanstveni posao i na prava osoba s invaliditetom. Ostvarivanje i produbljivanje bilateralnih odnosa između Zajednice i partnerskih zemalja i konsolidacija multilateralnih institucija važni su čimbenici u ostvarivanju značajnog doprinosa ujednačavanju i razvijanju svjetskog gospodarstva i jačanju uloge i mjesta koje Zajednica i partnerske zemlje i regije imaju u svijetu.
- (12) Dok bi tematski programi trebali prvenstveno pružati potporu zemljama u razvoju, dvjema zemljama korisnicima i prekomorskim zemljama i područjima (OCT) čije značajke ne zadovoljavaju zahtjeve potrebne kako bi ih Odbor za pomoć u razvoju Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD/DAC) odredio kao primatelje službene razvojne pomoći (ODA), te koje su obuhvaćene člankom 2. stavkom 4. drugim podstavkom, prvom alinejom također bi trebale biti prihvatljive za tematske programe pod uvjetima utvrđenima ovom Uredbom. Zajednica bi trebala financirati tematske programe u zemljama, područjima i regijama koje ispunjavaju uvjete za pomoć u okviru geografskih programa predviđenih na temelju ove Uredbe, za pomoć na temelju Uredbe (EZ) br. 1638/2006 ili za geografsku suradnju u skladu s Europskim razvojnim fondom (EDF). Odlukom Vijeća 2001/822/EZ od 27. studenoga 2001. o pridruživanju prekomorskih zemalja i područja Europskoj zajednici („Odluka o prekomorskom pridruživanju“)⁽²⁾ koja je primjenjiva do 31. prosinca 2011. utvrđeni su uvjeti za prihvatljivost prekomorskih zemalja i područja za tematske aktivnosti razvojne pomoći financirane općim proračunom Europske unije koje nisu promijenjene ovom Uredbom.
- (13) Tematski programi trebali bi osigurati jasnu dodanu vrijednost i nadopuniti programe geografske prirode koji predstavljaju glavni okvir za suradnju Zajednice s trećim zemljama. Razvojna suradnja provedena tematskim programima trebala bi biti podređena geografskim programima utvrđenim ovom Uredbom i Uredbom (EZ) br. 1638/2006 i suradnji na temelju EDF-a. Tematski programi obuhvaćaju određeno područje aktivnosti od interesa za skupinu partnerskih zemalja koje nije određeno geografski ili aktivnosti suradnje namijenjene različitim regijama ili skupinama partnerskih zemalja, ili međunarodnu aktivnost koja nije geografski određena. Također imaju važnu ulogu u razvoju politika Zajednice na vanjskom planu, te u osiguravanju koherentnosti unutar sektora i prepoznatljivosti.
- (14) Tematski programi trebali bi podupirati djelovanja u područjima ljudskog i društvenog razvoja, okoliša i održivog upravljanja prirodnim bogatstvima, uključujući energiju, nedržavne činitelje i lokalna tijela, sigurnost hrane, migraciju i azil. Sadržaji tematskih programa pripremljeni su na temelju odgovarajućih komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću.
- (15) Tematski programi o okolišu i održivom upravljanju resursima, uključujući energiju, trebali bi, *inter alia*, promicati međunarodno upravljanje okolišem i politiku Zajednice za okoliš i energiju u inozemstvu.
- (16) Tematski programi o migraciji i azilu trebali bi doprinijeti ostvarivanju ciljeva utvrđenih u zaključcima Europskog vijeća u Bruxellesu od 15. i 16. prosinca 2005., osobito intenziviranju financijske pomoći Zajednice u područjima migracija ili područjima povezanih s migracijom u pogledu njezinih odnosa s trećim zemljama.
- (17) Politika Zajednice o sigurnosti hrane razvila se u smjeru podržavanja općih strategija sigurnosti hrane na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini, ograničavajući upotrebu pomoći u hrani na situacije humanitarnog karaktera i nestašice hrane i izbjegavajući negativne učinke na lokalnu proizvodnju i tržišta, te treba uzeti u obzir posebne okolnosti u zemljama koje su strukturalno nestabilne i u velikoj mjeri ovisne o podršci u sigurnosti hrane, radi izbjegavanja naglog smanjenja pomoći Zajednice tim zemljama.

(1) SL C 46, 24.2.2006., str. 1.

(2) SL L 314, 30.11.2001., str. 1.

- (18) U skladu sa zaključcima Vijeća od 24. svibnja 2005. trebalo bi podržati djelovanja za unapređivanje reproduktivnog i spolnog zdravlja u zemljama u razvoju i osiguranje poštovanja prava u pogledu navedenog; trebalo bi osigurati financijsku pomoć i odgovarajuću stručnost s ciljem promicanja cjelovitog pristupa i prava u odnosu na reproduktivno i spolno zdravlje, kako je određeno u Programu djelovanja Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju (ICPD), uključujući sigurno majčinstvo i opći pristup sveobuhvatnom području sigurne i pouzdane zdravstvene zaštite i usluga za reproduktivno i spolno zdravlje. Prilikom provedbe mjera suradnje, odluke usvojene na ICPD-u moraju se, kada je to relevantno, strogo poštovati.
- (19) Slijedom Uredbe (EZ) br. 266/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. veljače 2006. o utvrđivanju popratnih mjera za države potpisnice Protokola o šećeru na koje utječe reforma režima šećera EU-a ⁽¹⁾, pomoć državama AKP-a potpisnicama Protokola o šećeru na koje se odnosi reforma zajedničke organizacije tržišta šećera također bi trebalo osigurati i imati za cilj podržavanje njihovog procesa prilagodbe.
- (20) Prilikom provedbe razvojne politike Zajednice, učinkovitija pomoć, veća komplementarnost i bolje usklađivanje, ujednačavanje i koordinacija postupaka između Zajednice i njenih država članica, kao i u odnosima s ostalim donatorima i razvojnim činiteljima ključni su za osiguravanje dosljednosti i relevantnosti pomoći, dok se istodobno smanjuju troškovi koje trebaju pokriti partnerske zemlje, kako je odobreno u Deklaraciji o učinkovitosti pomoći usvojenoj na Forumu na visokoj razini o učinkovitosti pomoći održanom u Parizu 2. ožujka 2005.
- (21) Kako bi se ostvarili ciljevi ove Uredbe, potrebno je provoditi diferenciran pristup ovisno o razvojnom kontekstu i potrebama, pružajući potporu partnerskim zemljama i regijama s posebnim, po mjeri sastavljenim programima koji se temelje na njihovim vlastitim potrebama, strategijama, prioritetima i sredstvima.
- (22) Ključ uspjeha razvojnih politika je u tome preuzimaju li partnerske zemlje odgovornost nad razvojnim strategijama, te bi u tu svrhu trebalo poticati najveću moguću uključenost svih dijelova društva, uključujući osobe s invaliditetom i ostale ranjive skupine. Radi osiguranja učinkovitosti i transparentnosti te poticanja zemalja na preuzimanje odgovornosti, kooperacijske strategije donatora i provedbeni postupci, trebali bi, kada je to moguće, biti usklađeni s onima partnerskih zemalja.
- (23) Uzimajući u obzir potrebu za osiguravanjem učinkovitog povezivanja između humanitarne pomoći i dugoročne razvojne pomoći, mjere prihvatljive na temelju Uredbe (EZ) br. 1717/2006 u načelu ne bi trebale biti propisane ovom Uredbom, osim u slučajevima kada postoji potreba osiguravanja kontinuiteta suradnje od krize do stabilnih uvjeta za razvoj.
- (24) Oslobođanje pomoći od uvjeta podrijetla u skladu s najboljim praksama OECD/DAC-a ključan je faktor u dodavanju vrijednosti pomoći i u jačanju lokalnih kapaciteta. Pravila sudjelovanja u podnošenju ponuda i sklapanja ugovora o bespovratnim sredstvima, kao i pravila o podrijetlu robe trebala bi biti propisana u skladu s najnovijim razvojem u pogledu oslobođanja pomoći od uvjeta podrijetla.
- (25) Upravljanje pomoći trebalo bi biti u skladu s pravilima za vanjsku pomoć sadržanima u Uredbi Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica ⁽²⁾ s odgovarajućim odredbama usmjerenim na zaštitu financijskih interesa Zajednice. Trebalo bi nastaviti nastojanja bolje provedbe razvojne suradnje kako bi se ostvarila ispravna ravnoteža između dodijeljenih financijskih sredstava i kapaciteta apsorpcije, kao i smanjile nepodmirene preuzete obveze.
- (26) Ovom se Uredbom utvrđuje financijska omotnica za razdoblje 2007.-2013. koja predstavlja prvu referencu za proračunsko tijelo u smislu točke 37. Međuinstitucionalnog sporazuma od 17. svibnja 2006. između Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije o proračunskoj disciplini i dobrom financijskom upravljanju ⁽³⁾.
- (27) Mjere potrebne za provedbu ove Uredbe trebale bi se usvojiti u skladu s Odlukom Vijeća 1999/468/EZ od 28. lipnja 1999. o utvrđivanju postupaka za izvršavanje provedbenih ovlasti dodijeljenih Komisiji ⁽⁴⁾. Programski dokumenti i neke posebne provedbene mjere trebali bi biti usvojeni na temelju postupka upravljačkog odbora.

⁽¹⁾ SL L 50, 21.2.2006., str. 1.

⁽²⁾ SL L 248, 16.9.2002., str. 1.

⁽³⁾ SL C 139, 14.6.2006., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 184, 17.7.1999., str. 23. Odluka kako je izmijenjena Odlukom 2006/512/EZ (SL L 200, 22.7.2006., str. 11.).

- (28) Budući da države članice ne mogu dostatno ostvariti ciljeve ove Uredbe, predloženu suradnju sa zemljama u razvoju, područjima i regijama koje nisu države članice Zajednice i ne ispunjavaju uvjete za primanje pomoći Zajednice na temelju Uredbe (EZ) br. 1085/2006 ili Uredbe (EZ) br. 1638/2006, nego ih se stoga zbog opsega djelovanja može na bolji način ostvariti na razini Zajednice, Zajednica može usvojiti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti kako je utvrđeno u članku 5. Ugovora. U skladu s načelom proporcionalnosti, kako je utvrđeno u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva.
- (29) Ova Uredba zahtijeva stavljanje izvan snage dosadašnjeg skupa uredbi, s ciljem restrukturiranja instrumenata za vanjsko djelovanje, posebno u području razvojne suradnje,

DONIJELI SU OVU UREDBU:

Članak 1.

Opća svrha i područje primjene

1. Zajednica financira mjere čiji je cilj potpora suradnji sa zemljama u razvoju, područjima i regijama uključenima u popis primatelja pomoći Odbora za pomoć u razvoju Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD/DAC), kako je utvrđeno u Prilogu I. (dalje u tekstu „partnerske zemlje i regije“). Komisija mijenja Prilog I. u skladu s redovitim OECD/DAC-ovim preispitivanjima popisa primatelja pomoći i o tome obavješćuje Europski parlament i Vijeće.
2. Zajednica financira tematske programe u zemljama, područjima i regijama koje ispunjavaju uvjete za pomoć na temelju geografskog programa ove Uredbe utvrđene u člancima od 5. do 10., za pomoć na temelju Uredbe (EZ) br. 1638/2006 ili za geografsku suradnju u okviru Europskog razvojnog fonda (EDF).
3. Za potrebe ove Uredbe, regija je određena kao geografska jedinica koja obuhvaća više od jedne zemlje u razvoju.

GLAVA I.

CILJEVI I OPĆA NAČELA

Članak 2.

Ciljevi

1. Primarni i sveobuhvatni cilj suradnje na temelju ove Uredbe iskorjenjivanje je siromaštva u partnerskim zemljama i regijama u kontekstu održivog razvoja, uključujući ostvarivanje Milenijskih razvojnih ciljeva (MDG), kao i promicanje demokracije, dobrog upravljanja i poštovanja ljudskih prava i vladavine prava. U skladu s tim ciljem, suradnja s partnerskim zemljama i regijama:

- učvršćuje i podržava demokraciju, vladavinu prava, ljudskih prava i temeljnih sloboda, dobro upravljanje, ravnopravnost spolova i povezane instrumente međunarodnog prava,
- potiče održivi razvoj — uključujući političke, gospodarske, socijalne i ekološke aspekte - partnerskih zemalja i regija, a posebno onih u najnepovoljnijem položaju,
- potiče njihovu nesmetanu i postupnu integraciju u svjetsko gospodarstvo,
- pomaže razvoj međunarodnih mjera za očuvanje i unapređenje kvalitete okoliša i održivog upravljanja svjetskim prirodnim bogatstvima s ciljem osiguravanja održivog razvoja, uključujući suočavanje s klimatskim promjenama i gubitaka u biološkoj raznolikosti, i
- jača odnose između Zajednice i partnerskih zemalja i regija.

2. Suradnja Zajednice na temelju ove Uredbe u skladu je s obvezama i ciljevima u području razvojne suradnje koje je Zajednica odobrila u kontekstu Ujedinjenih naroda i drugih nadležnih međunarodnih organizacija u području razvojne suradnje.

3. Razvojna politika Zajednice, kako je utvrđeno u glavi XX. Ugovora, osigurava pravni okvir za suradnju s partnerskim zemljama i regijama. Zajednička izjava Vijeća i predstavnika vlada država članica koji su se sastali u Vijeću, Europskog parlamenta i Komisije o razvojnoj politici Europske unije: „Europski konsenzus“ od 20. prosinca 2005. i sve njezine naknadne izmjene osiguravaju opći okvir, usmjerenja i fokus upravljanja provedbom suradnje Zajednice s partnerskim zemljama i regijama na temelju ove Uredbe.

4. Mjere navedene u članku 1. stavku 1. oblikovane su tako da ispunjavaju kriterije za ODA-u koje je utvrdio OECD/DAC.

Programi navedeni u članku 1. stavku 2. oblikovani su tako da ispunjavaju kriterije za ODA-u koje je utvrdio OECD/DAC, osim ako:

- karakteristike korisnika zahtijevaju drukčije, ili
- program provodi globalnu inicijativu, prioritetnu politiku Zajednice ili međunarodnu obvezu ili preuzetu obvezu Zajednice, kako je navedeno u članku 11. stavku 2., te ako mjera nema karakteristike potrebne za ispunjenje takvih kriterija.

Najmanje 90 % troškova predviđenih tematskim programima oblikovani su tako da ispunjavaju kriterije za ODA-u koje je utvrdio OECD/DAC, ne dovodeći u pitanje članak 2. stavak 4. drugi podstavak, prvu alineju.

5. Pomoć Zajednice na temelju ove Uredbe se ne koristi za financiranje nabave oružja ili streljiva i operacija koje imaju vojne ili obrambene implikacije.

6. Mjere obuhvaćene Uredbom (EZ) br. 1717/2006, a posebno njezinim člankom 4. i koje su prihvatljive za financiranje na temelju tog članka, u načelu se ne financiraju na temelju ove Uredbe, osim u slučajevima postojanja potrebe za osiguravanjem kontinuiteta suradnje od krize do stabilnih uvjeta za razvoj.

Ne dovodeći u pitanje potrebu za osiguravanjem kontinuiteta suradnje od krize do stabilnih uvjeta za razvoj, mjere obuhvaćene Uredbom Vijeća (EZ) br. 1257/96 i koje su prihvatljive za financiranje na temelju te Uredbe ne financiraju se na temelju ove Uredbe.

Članak 3.

Opća načela

1. Zajednica je utemeljena na vrijednostima demokracije, vladavine prava, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te nastoji razviti i konsolidirati posvećenost tim vrijednostima u partnerskim zemljama i regijama kroz dijalog i suradnju.

2. U provedbi ove Uredbe primjenjuje se diferenciran pristup ovisno o razvojnom kontekstu i potrebama kako bi se partnerskim zemljama i regijama pružila posebna, po mjeri oblikovana suradnja, utemeljena na njihovim vlastitim potrebama, strategijama, prioritetima i sredstvima.

Najnerazvijenije zemlje i zemlje s niskim dohotkom imaju prioritet u smislu opće alokacije resursa s ciljem ostvarivanja Milenijskih razvojnih ciljeva. Odgovarajuću pažnju daje se potpori u korist siromašnih u zemljama sa srednje visokim dohotkom, posebno u zemljama s nižim srednjim dohotkom, od kojih se mnoge suočavaju s problemima sličnima problemima zemalja s niskim dohotkom.

3. Usmjeravanje sljedećih međusobno povezanih pitanja u glavne tokove obavlja se u svim programima: promicanja ljudskih prava, ravnopravnosti spolova, demokracije, dobrog upravljanja, prava djece i prava autohtonog stanovništva, okolišne

održivosti i borbe protiv HIV/AIDS-a. Usto se posebna pažnja posvećuje jačanju vladavine prava, unapređivanju dostupnosti pravde i podržavanju civilnog društva, kao i promicanju dijaloga, sudjelovanja i pomirenja, te jačanju institucija.

4. Zajednica vodi računa o ciljevima utvrđenim u glavi XX. Ugovora i u članku 2. ove Uredbe u svim politikama koje bi mogle utjecati na partnerske zemlje i regije. Za mjere financirane na temelju ove Uredbe Zajednica također nastoji osigurati koherentnost s drugim područjima svog vanjskog djelovanja. To se osigurava oblikovanjem politika, strateškim planiranjem te programiranjem i provedbom mjera.

5. Zajednica i države članice unapređuju koordinaciju i komplementarnost svojih politika o razvojnoj suradnji odgovarajući na prioritete partnerskih zemalja i regija na državnoj i regionalnoj razini. Politika Zajednice u području razvojne suradnje je komplementarna politikama koje provode države članice.

6. Komisija i države članice traže redovitu i čestu razmjenu informacija, uključujući i s drugim donatorima i promiču bolju donatorsku koordinaciju i komplementarnost djelovanjem prema zajedničkom višegodišnjem programiranju, utemeljenom na smanjenju siromaštva u partnerskim zemljama ili ekvivalentnim strategijama i proračunskom procesu u partnerskim zemljama, pomoću zajedničkih provedbenih mehanizama uključujući zajedničku analizu, putem zajedničkih misija svih donatora i uporabom mehanizama sufinanciranja.

7. Zajednica i države članice u okviru svojih nadležnosti u pojedinim područjima promiču multilateralan pristup globalnim izazovima i podupiru suradnju s multilateralnim i regionalnim organizacijama i tijelima kao što su međunarodne financijske institucije, agencije UN-a, fondovi i programi te drugi bilateralni donatori.

8. Zajednica promiče učinkovitu suradnju s partnerskima zemljama i regijama u skladu s najboljom međunarodnom praksom. Promiče:

- (a) razvojni proces koji vodi i za koji je odgovorna partnerska zemlja. Zajednica u sve većoj mjeri usklađuje svoju potporu s partnerovim nacionalnim razvojnim strategijama, reformnim politikama i postupcima. Zajednica doprinosi jačanju procesa obostrane odgovornosti između partnerskih vlada i donatora te promiče lokalnu stručnost i zapošljavanje na lokalnoj razini;

(b) inkluzivne i participatorne pristupe razvoju i široku uključenost svih segmenata društva u razvojnom procesu i u nacionalnom dijalogu, uključujući politički dijalog;

(c) učinkovite modalitete i instrumente suradnje, kako je utvrđeno u članku 25. u skladu s najboljim praksama OECD/DAC-a, prilagođene posebnim okolnostima svake pojedine partnerske zemlje ili regije, s naglaskom na pristupe utemeljene na programima, stavljanje na raspolaganje očekivanog financiranja pomoći, razvoj i uporabu državnih sustava i na pristupima razvoju utemeljenima na rezultatima, uključujući prema potrebi ciljeve i pokazatelje MDG;

(d) poboljšani učinak politika i programiranja kroz koordinaciju i usklađivanje između donatora, kako bi se smanjilo preklapanje i udvostručavanje, poboljšala komplementarnost i podržale inicijative svih donatora. Koordinacija se odvija u partnerskim zemljama i regijama uporabom dogovorenih smjernica i načela najbolje prakse o koordinaciji i učinkovitosti pomoći;

(e) prikaz Milenijskih razvojnih ciljeva u strateškim dokumentima države i njenom višegodišnjem programiranju.

9. Komisija obavješćuje i redovito razmjenjuje stavove s Europskim parlamentom.

10. Komisija traži redovitu razmjenu informacija s civilnim društvom.

GLAVA II.

GEOGRAFSKI I TEMATSKI PROGRAMI

Članak 4.

Provedba pomoći Zajednice

U skladu s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe, pomoć Zajednice provodi se kroz geografske i tematske programe utvrđene u člancima od 5. do 16. te u programu utvrđenom u članku 17.

Članak 5.

Geografski programi

1. Geografski programi obuhvaćaju suradnju u odgovarajućim područjima aktivnosti s partnerskim zemljama i regijama utvrđenima na geografskoj osnovi.

2. U skladu s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe pomoć Zajednice zemljama Latinske Amerike, Azije, Srednje Azije i Bliskog istoka kako je

utvrđeno u Prilogu I., kao i Južnoj Africi, uključuje djelovanja u okviru sljedećih područja suradnje:

(a) potpore provedbi politika usmjerenih na iskorjenjivanje siromaštva i ostvarivanje Milenijskih razvojnih ciljeva;

Ljudski razvoj:

(b) ispunjavanja osnovnih potreba stanovništva s primarnom pažnjom usmjerenom na osnovno obrazovanje i zdravlje, posebno pomoću:

Zdravlje:

i. povećanja pristupa i pružanja zdravstvenih usluga skupinama stanovništva s nižim dohotkom i marginaliziranim skupinama, uključujući žene i djecu, osobe koje pripadaju skupinama podvrgnutima etničkoj, vjerskoj ili drugoj diskriminaciji i osobe s invaliditetom, s ključnim naglaskom na odgovarajuće Milenijske razvojne ciljeve, tj. smanjenje smrtnosti djece, poboljšanje zdravlja majki i djece, te spolnog i reproduktivnog zdravlja i prava kako su utvrđena u agendi Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju (ICPD) iz Kaira, koja se bavi pitanjem bolesti uzrokovanih siromaštvom, posebno HIV/AIDS-om, tuberkulozom i malarijom;

ii. jačanja zdravstvenih sustava radi sprečavanja krize ljudskih resursa u zdravstvenom sektoru;

iii. jačanja kapaciteta, posebno u područjima kao što su javno zdravlje te istraživanje i razvoj;

Obrazovanje:

iv. davanja prioriteta u osnovnom obrazovanju ostvarivanju kvalitetnog osnovnog obrazovanja praćenog strukovnim osposobljavanjem i smanjivanju nejednakosti u smislu pristupa obrazovanju; promicanjem obveznog i besplatnog obrazovanja do 15. godine kao borbe protiv svih oblika dječjeg rada;

v. nastojanja postizanja općeg osnovnog obrazovanja do 2015. i otklanjanja neravnopravnosti spolova u obrazovanju;

vi. promicanja strukovnog osposobljavanja, visokog obrazovanja, cjeloživotnog obrazovanja, kulturne, znanstvene i tehnološke suradnje, akademskih i kulturoloških razmjena, te poticanja uzajamnog razumijevanja između partnerskih zemalja i regija i Zajednice;

Socijalna kohezija i zaposlenost:

- (c) promicanja socijalne kohezije kao prioritetne politike odnosa između Zajednice i partnerskih zemalja, s naglaskom na dostojanstveni rad te socijalnu i financijsku politiku, boreći se tako protiv siromaštva, nejednakosti, nezaposlenosti i isključenosti ranjivih i marginaliziranih skupina;
- (d) borbe protiv svih oblika diskriminacije usmjerene prema određenim skupinama, promicanja i zaštite ravnopravnosti spolova, prava autohtonog stanovništva i prava djeteta, uključujući potporu provedbi Konvencije UN-a o pravima djeteta i djelovanja koja se bave problemima s kojima se suočavaju djeca s ulice i djeca koja su podvrgnuta oblicima rada koji su opasni i/ili koji onemogućavaju redovito školovanje;
- (e) jačanja institucionalnog okvira radi promicanja i omogućavanja stvaranja malog i srednjeg poduzetništva kako bi se potaknulo otvaranje novih radnih mjesta;

Vladavina, demokracija, ljudska prava i potpora institucionalnim reformama:

- (f) promicanja i zaštite temeljnih sloboda i ljudskih prava, jačanja demokracije, vladavine prava, dostupnosti pravde i dobre vladavine, uključujući djelovanja u borbi protiv korupcije koja mogu uključivati, ali nisu ograničena na, izgradnju kapaciteta i jačanje institucionalnog i pravnog okvira, posebno u područjima državne uprave, oblikovanja i provedbe politika, te upravljanje javnim financijama i nacionalnim resursima na transparentan način;
- (g) podržavanja aktivnog civilnog društva, uključujući organizacije civilnog društva koje predstavljaju osobe koje žive u siromaštvu, kao i promicanja civiliziranog dijaloga, sudjelovanja i pomirenja, te jačanja institucija;
- (h) poticanja suradnje i reforme politike u području sigurnosti i pravde, posebno u pogledu azila i migracije, borbe protiv trgovine drogama i drugih oblika nedopuštene trgovine, uključujući trgovanje ljudima, korupciju i pranje novca;
- (i) poticanja suradnje i reforme politike u području migracije i azila s partnerskim zemljama i promicanje inicijativa za jačanje kapaciteta kako bi se zajamčilo oblikovanje i provedba razvojnih migracijskih politika za suočavanje s izvornim uzrocima migracije;
- (j) poticanja učinkovitog multilateralizma, posebno kroz poštovanje i učinkovitu provedbu međunarodnog prava i multilateralnih ugovora relevantnih za područje razvoja;

Trgovina i regionalna integracija:

- (k) pomoć partnerskim zemljama i regijama u trgovini, ulaganjima i regionalnoj integraciji, uključujući tehničku pomoć i jačanje kapaciteta s ciljem oblikovanja i provedbe zdrave trgovinske politike, potpora boljem poslovnom okruženju, dobroj gospodarskoj i financijskoj politici i razvoju privatnog sektora, s ciljem koristi za partnerske zemlje i regije od integracije u svjetsko gospodarstvo, te podržavanja socijalne pravde i rasta koji pogoduje siromašnima;
- (l) potpore pristupanju Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i provedbi ugovora Svjetske trgovinske organizacije pružanjem tehničke pomoći i jačanjem kapaciteta, posebno provedbom Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (Sporazuma o TRIPS-u), posebno u području javnog zdravlja;
- (m) potpore gospodarskoj i trgovinskoj suradnji i jačanju investicijskih veza između Zajednice i partnerskih zemalja i regija, uključujući djelovanja za promicanje i osiguravanje doprinosa privatnih činitelja, uključujući lokalno i europsko poduzetništvo, društveno odgovornom i održivom gospodarskom razvoju, uključujući poštovanje ključnih radnih standarda Međunarodne organizacije rada (ILO) i djelovanja promicanja jačanja lokalnih kapaciteta;

Okoliš i održivi razvoj prirodnih bogatstava:

- (n) promicanja održivog razvoja putem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim bogatstvima, uključujući zaštitu biološke raznolikosti, i šumama, uključujući aktivnosti očuvanja i održivog upravljanja šumama uz aktivno sudjelovanje lokalnih zajednica i stanovništva koje je ovisno o šumama;
- (o) potpore unapređivanju urbanog okruženja;
- (p) promicanja održivih modela proizvodnje i potrošnje, te sigurnog i održivog gospodarenja kemikalijama i otpadom, vodeći računa o njihovom utjecaju na zdravlje;
- (q) osiguravanja poštovanja i potpore provedbi međunarodnih sporazuma o okolišu, kao što su Konvencija o biološkoj raznovrsnosti, Konvencija UN-a o suzbijanju širenja pustinje i Okvirna konvencija UN-a o klimatskim promjenama te njihovi protokoli i sve naknadne izmjene;
- (r) razvoja kapaciteta za stanje pripravnosti i izvanrednim okolnostima i sprečavanje prirodnih nepogoda;

Voda i energija:

(s) pružanja potpore održivom integriranom gospodarenju vodnim resursima, s posebnim naglaskom na opći pristup vodi sigurnoj za piće te higijenu i sanitaciju u skladu s Milenijskim razvojnim ciljevima i održivu i učinkovitu uporabu vodnih resursa, uključujući uporabu za poljoprivredne i industrijske svrhe;

(t) poticanja veće uporabe održivih energetske tehnologija;

Infrastruktura, komunikacije i prijevoz:

(u) doprinosa razvoju gospodarske infrastrukture, uključujući potporu regionalnim integracijama, i promicanja povećane uporabe informacijskih i komunikacijskih tehnologija;

Razvoj ruralnog područja, teritorijalno planiranje, sigurnost poljoprivrede i prehrambenih proizvoda:

(v) potpora održivom razvoju ruralnog područja, uključujući decentralizaciju i osnaživanje, posebno kako bi se zajamčila sigurnost hrane;

Postkrizne situacije i nestabilne države:

(w) srednjoročne i dugoročne obnove i oporavka regija i zemalja pogođenih sukobom, nesrećama izazvanim ljudskim djelovanjem i prirodnim nepogodama, uključujući pružanje potpore razminiravanju, demobilizaciji i aktivnostima reintegracije, istodobno osiguravajući kontinuitet pružanja pomoći, oporavka i razvoja u skladu s člankom 2. stavkom 6., imajući na umu nadležnosti Zajednice i njezinih država članica;

(x) provođenja srednjoročnih i dugoročnih aktivnosti usmjerenih na samodostatnost, te integraciju ili reintegraciju raseljenog stanovništva, osiguravajući provođenje integriranog i dosljednog pristupa između humanitarne pomoći, oporavka, pomoći raseljenom stanovništvu i razvojne suradnje. Djelovanje Zajednice olakšava iskorak iz izvanrednog stanja do faze razvoja, potičući socioekonomsku integraciju ili reintegraciju ugroženog stanovništva i uvođenje ili jačanje demokratskih struktura i uloge stanovništva u razvojnom procesu;

(y) poticanja pružanja osnovnih usluga i jačanja legitimnih, učinkovitih i čvrstih javnih institucija u nestabilnim zemljama ili zemljama u raspadu;

(z) suočavanja s razvojnim izazovima zajedničkim Zajednici i njenim partnerima, posebno potpore dijaloga među sektorima, provedbe bilateralnih sporazuma i ostalih područja djelovanja u skladu s područjem primjene ove Uredbe.

Članak 6.

Latinska Amerika

Pomoć Zajednice Latinskoj Americi podupire djelovanja u skladu s člankom 5. i s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe. Dodatna pažnja se pridaje sljedećim područjima suradnje, odražavajući posebnu situaciju u Latinskoj Americi:

(a) promicanju socijalne kohezije kao zajedničkog cilja i primarne politike u odnosima između Zajednice i Latinske Amerike, boreći se tako protiv siromaštva, nejednakosti i isključenosti. Posebna pažnja se pridaje socijalnoj skrbi i puznoj politici, produktivnim ulaganjem u svrhu većeg broja i boljih radnih mjesta, politikama za borbu protiv diskriminacije te proizvodnje i konzumiranja droga te nedopuštene trgovine drogom i unapređenju osnovnih socijalnih usluga, posebno zdravlja i obrazovanja;

(b) poticanju veće regionalne integracije, uključujući održavanje različitih procesa regionalne integracije i međusobne povezanosti mrežnih infrastrukture, istodobno osiguravajući komplementarnost s aktivnostima koje podržava Europska investicijska banka (EIB) i druge institucije;

(c) podržavanju jačanja dobrog upravljanja i javnih institucija, te zaštite ljudskih prava, uključujući prava djece i prava autohtonog stanovništva;

(d) podržavanju stvaranja zajedničkog područja visokog obrazovanja EU-a i Latinske Amerike;

(e) promicanju održivog razvoja u svim njegovim dimenzijama, s posebnom pozornošću na zaštitu šuma i biološku raznolikost.

Članak 7.

Azija

Pomoć Zajednice Aziji podržava djelovanja u skladu s člankom 5. i s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe. Dodatna pažnja se pridaje sljedećim područjima suradnje, odražavajući posebnu situaciju u Aziji:

(a) provođenju Milenijskih razvojnih ciljeva u području zdravlja, uključujući HIV/AIDS, i obrazovanja, *inter alia*, kroz politiku dijaloga za sektoralnu reformu;

- (b) suočavanju s pitanjima uprave, posebno u nestabilnim zemljama, kako bi se pomogla izgradnja legitimnih, učinkovitih i čvrstih javnih institucija, te aktivno i organizirano civilno društvo, i kako bi se unaprijedila zaštita ljudskih prava, uključujući prava djece;
- (c) poticanju veće regionalne integracije i suradnje podržavanjem različitih procesa regionalne integracije i dijaloga;
- (d) doprinosu kontroli epidemija i zoonoze, kao i oporavku pogođenih sektora;
- (e) poticanju održivog razvoja u svim njegovim dimenzijama, s posebnom pažnjom na zaštitu šuma i biološku raznolikost;
- (f) borbi protiv proizvodnje i konzumiranja droga te trgovine drogom i drugih oblika nedopuštene trgovine.

Članak 8.

Srednja Azija

Pomoć Zajednice Srednjoj Aziji podržava djelovanja u skladu s člankom 5. i s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe. Dodatna pažnja se pridaje sljedećim područjima suradnje, odražavajući posebnu situaciju u Srednjoj Aziji:

- (a) promicanju ustavnih reformi i zakonodavnog, upravnog i regulatornog usklađivanja sa Zajednicom, uključujući jačanje nacionalnih institucija i tijela odgovornih za učinkovitu provedbu politika u područjima obuhvaćenih Sporazumom o partnerstvu i suradnji kao što su izborna tijela, parlamenti, reforma javne uprave i upravljanje javnim financijama;
- (b) promicanju razvoja tržišnog gospodarstva i integracije zemalja partnera u WTO-u, istodobno rješavajući socijalne aspekte tranzicije;
- (c) podržavanju učinkovitog graničnog upravljanja i prekogranične suradnje s ciljem promicanja održivog gospodarskog, socijalnog i ekološkog razvoja u pograničnim regijama;
- (d) borbi protiv proizvodnje, konzumiranja i trgovine drogom i drugih oblika nedopuštene trgovine;
- (e) borbi protiv HIV/AIDS-a;

- (f) promicanju regionalne suradnje, dijaloga i integracije, uključujući sa zemljama koje su obuhvaćene Uredbom (EZ) br. 1638/2006 i drugim instrumentima Zajednice, a posebno u promicanju suradnje u sektorima koji se bave pitanjima okoliša, posebno vode te higijene i sanitacije, obrazovanja, energije i prijevoza, uključujući zaštitu i sigurnost međunarodne opskrbe energijom i prijevoza, međuveze, mreže i njihove operatere, obnovljive izvore energije i energetska učinkovitost.

Članak 9.

Bliski istok

Pomoć Zajednice Bliskom istoku podržava djelovanja u skladu s člankom 5. i s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe. Dodatna pažnja se pridaje sljedećim područjima suradnje, odražavajući posebnu situaciju na Bliskom istoku:

- (a) poticanju socijalne kohezije s ciljem osiguravanja socijalne jednakosti, posebno u vezi s uporabom domaćih nacionalnih resursa i s ciljem osiguravanja političke jednakosti, posebno promicanjem ljudskih prava, uključujući ravnopravnost spolova;
- (b) promicanju gospodarske diversifikacije, razvoja tržišnog gospodarstva i integracije zemalja partnera u WTO-u;
- (c) promicanju regionalne suradnje, dijaloga i integracije, uključujući sa zemljama obuhvaćenih Uredbom (EZ) br. 1638/2006 i drugim instrumentima Zajednice pružanjem potpore nastojanjima integracije unutar regije, na primjer u području gospodarstva, energije, prijevoza i izbjeglica;
- (d) podržavanju sklapanja međunarodnih sporazuma i učinkovite provedbe međunarodnog prava, a posebno UN-ovih rezolucija i multilateralnih ugovora;
- (e) suočavanju s pitanjima upravljanja, posebno u nestabilnim zemljama radi pomaganja izgradnje legitimnih, učinkovitih i čvrstih javnih institucija, te aktivnog i organiziranog civilnog društva radi unapređivanja zaštite ljudskih prava, uključujući prava djece.

Članak 10.

Južna Afrika

Pomoć Zajednice Južnoj Africi podržava djelovanja u skladu s člankom 5. i s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe. Dodatna pažnja se pridaje sljedećim područjima suradnje, odražavajući posebnu situaciju u Južnoj Africi:

- (a) podržavanju učvršćivanja demokratskog društva, dobrog upravljanja i države uređene vladavinom prava, te doprinosu regionalnoj i kontinentalnoj stabilnosti i integraciji;
- (b) pružanju potpore naporima prilagodbe nastalima u regiji osnivanjem područja slobodne trgovine na temelju Sporazuma o trgovini, razvoju i suradnji između Zajednice i Južne Afrike ⁽¹⁾ i drugih regionalnih sporazuma;
- (c) podržavanju borbe protiv siromaštva, nejednakosti i isključenosti, uključujući suočavanje s temeljnim potrebama zajednica koje su prethodno bile u nepovoljnijem položaju;
- (d) suočavanju s pandemijom HIV/AIDS-a i njezina utjecaja na društvo Južne Afrike.

Članak 11.

Tematski programi

1. Tematski programi su podređeni programima navedenima u člancima od 5. do 10. i obuhvaćaju specifično područje aktivnosti od interesa skupini partnerskih zemalja koja nije određena geografski, ili aktivnosti suradnje koje se odnose na različite regije ili skupine partnerskih zemalja ili na međunarodno djelovanje koje nije geografski određeno.

2. U skladu s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima i općim načelima ove Uredbe, djelovanja poduzeta u sklopu tematskih programa dodaju vrijednost, te su dodatna i usklađena s djelovanjima financiranima u okviru geografskih programa. Na ta djelovanja se primjenjuju sljedeća načela:

- (a) ciljevi politike Zajednice ne mogu se ostvariti na odgovarajući ili učinkoviti način kroz geografske programe, a tematski program se provodi od strane ili putem posredničke organizacije kao što su nevladine organizacije, drugi nevladini činitelji, međunarodne organizacije ili multilateralni mehanizmi. To uključuje globalne inicijative koje podržavaju Milenijske razvojne ciljeve, održivi razvoj ili globalna javna dobra i djelovanja u državama članicama i državama pristupnicama odstupajući od odredaba članka 24. kako je predviđeno u relevantnom tematskom programu

i/ili

⁽¹⁾ Sporazum o trgovini, razvoju i suradnji između Europske zajednice i država članica s jedne strane, i Republike Južne Afrike, s druge strane (SL L 311, 4.12.1999., str. 3).

(b) djelovanja su sljedeće prirode:

- multiregionalna i/ili višesektorska djelovanja, uključujući pilot projekte i inovativne politike,
- djelovanja u slučajevima kada ne postoji sporazum o djelovanju s vladom (vladama) partnerima;
- djelovanja relevantna za potrebe specifičnih tematskih programa koji odgovaraju političkom prioritetu Zajednice ili međunarodnoj obvezi ili zadaći Zajednice;
- kada je potrebno, djelovanja u slučajevima kada ne postoji geografski program ili je isti suspendiran.

Članak 12.

Ulaganje u ljude

1. Cilj pomoći Zajednice u okviru tematskog programa „Ulaganje u ljude” jest potpora djelovanju u područjima koja izravno utječu na životni standard i dobrobit, kako je dolje određeno, te usmjeravanje na najnerazvijenije zemlje i dijelove stanovništva u najnepovoljnijem položaju.

2. Radi ostvarivanja cilja navedenog u stavku 1. i u skladu s člankom 11., programom su obuhvaćena sljedeća područja aktivnosti:

(a) Dobro zdravlje za sve:

- i. borba protiv bolesti uzrokovanih siromaštvom usmjerenjem na glavne zarazne bolesti, kako je utvrđeno u Europskom programu djelovanja za borbu protiv HIV/AIDS-a, malarije i tuberkuloze, a posebno:

- povećanje dostupnosti ključnih farmaceutskih proizvoda i dijagnostike za tri navedene bolesti u skladu s odredbama Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (Sporazum o TRIPS-u), kako je pojašnjeno u Deklaraciji iz Dohe o Sporazumu o TRIPS-u i javnom zdravlju,
- poticanje javnog i privatnog ulaganja u istraživanje i razvoj novih postupaka liječenja, novih lijekova, a posebno cjepiva, mikrobnicida i inovativnih načina liječenja,
- podržavanje globalnih inicijativa usmjerenih na glavne zarazne bolesti u kontekstu smanjenja siromaštva, uključujući Svjetski fond za borbu protiv HIV/AIDS-a, tuberkuloze i malarije,

ii. u skladu s načelima dogovorenim na Međunarodnoj konferenciji o stanovništvu i razvoju (ICPD) i ICPD + 5, potpora djelovanja za poboljšanje reproduktivnog i spolnog zdravlja u zemljama u razvoju i za osiguravanje prava žena, muškaraca i adolescenata na dobro reproduktivno i spolno zdravlje, te osiguravanje financijske pomoći i odgovarajuće stručnosti radi promicanja cjelovitog pristupa i prepoznavanja reproduktivnog i spolnog zdravlja i prava, kako je određeno programom djelovanja ICPD-a, uključujući sigurno majčinstvo i opći pristup sveobuhvatnom rasponu sigurne i pouzdane reproduktivne i spolne zdravstvene zaštite i usluga, opskrbe, obrazovanja i informacija, uključujući informacije o svim vrstama metoda planiranja obitelji, uključujući:

— smanjenje stopa smrtnosti i morbiditeta majki, posebno s obzirom na zemlje i stanovništvo u kojima je su navedene stope najviše,

iii. unapređenje pravičnog pristupa pružateljima zdravstvenih usluga, medicinskim proizvodima i zdravstvenim službama podupiranjem:

— intervencija radi suočavanja s krizom ljudskih resursa u zdravstvu,

— zdravstvenog informacijskog sustava s mogućnošću stvaranja, mjerenja i analiziranja raščlanjenih podataka o uspješnosti kako bi se osigurali bolji zdravstveni i razvojni rezultati i održivost sustava isporuke,

— većeg opsega cijepjenja i imunizacije, te promicanja dostupnosti i pristupa postojećim ili novim cjepivima,

— pravednog mehanizma za financiranje nepristranog pristupa zdravstvenoj zaštiti,

iv. održavanje uravnoteženog pristupa između sprečavanja, liječenja i skrbi, sa sprečavanjem kao ključnim prioritetom, potvrđujući da je njegova učinkovitost povećana kada je povezana s liječenjem i skrbi.

(b) Obrazovanje, znanje i vještine:

i. posebna pažnja pridaje se djelovanjima poduzetima u kontekstu Milenijskih razvojnih ciljeva, kako bi se ostvarilo opće osnovno obrazovanje do 2015. i Dakarski okvir za djelovanje: „Obrazovanje za sve“;

ii. osnovno, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje, kao i strukovno obrazovanje i osposobljavanje kako bi

se unaprijedila dostupnost obrazovanja svoj djeci i sve više ženama i muškarcima svih životnih dobi, s ciljem porasta znanja, vještina i mogućnosti zapošljavanja na tržištu rada, doprinoseći aktivnom građanstvu i osobnom cjeloživotnom ispunjenju;

iii. promicanje visokokvalitetnog osnovnog obrazovanja s posebnim fokusom na dostupnost obrazovnih programa za djevojčice, djecu iz sukobom pogođenih područja i djecu iz marginaliziranih i ranjivijih socijalnih skupina; promicanje obveznog i besplatnog obrazovanja do 15. godine radi borbe protiv svih oblika dječjeg rada;

iv. razvijanje načina mjerenja rezultata učenja kako bi se bolje ocijenila kvaliteta obrazovanja, pogotovo u području pismenosti, numeričke pismenosti i bitnih životnih vještina;

v. promicanje usklađenosti i ujednačavanja donatora s ciljem promicanja sveobuhvatnog obveznog, besplatnog i visokokvalitetnog obrazovanja kroz međunarodne ili višedržavne inicijative;

vi. podržavanje inkluzivnog društva utemeljenog na znanju i doprinos premošćivanju digitalnih razlika te nedostataka u znanju i informacijama;

vii. unapređivanje znanja i inovacija kroz znanost i tehnologiju, te razvoj i dostupnost elektroničkih komunikacijskih mreža radi unapređenja socioekonomskog rasta i održivog razvoja u skladu s međunarodnom dimenzijom istraživačke politike EU-a.

(c) Ravnopravnost spolova:

i. promicanje ravnopravnosti spolova i prava žena, provedba globalnih obveza kako je detaljno opisano u Pekinškoj deklaraciji i Platformi za djelovanje i Konvenciji UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena; aktivnosti uključuju:

— potporu programima koji doprinose postizanju ciljeva Pekinške platforme za djelovanje s posebnim naglaskom na ravnopravnost spolova u upravljanju, te na političku i društvenu zastupljenost i druga djelovanja za osnaživanje žena,

— jačanje institucionalnih i operativnih kapaciteta ključnih dionika, organizacija civilnog društva, ženskih organizacija i mreža u njihovim nastojanjima promicanja ravnopravnosti spolova te gospodarsko i društveno osnaživanje, uključujući umrežavanje sjever-jug i jug-jug i zagovaranje,

- uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u praćenje i jačanje statističkih kapaciteta održavanjem razvoja i diseminacije podataka i pokazatelja raščlanjenih prema spolu, kao i podataka i pokazatelja ravnopravnosti spolova,
- smanjenje stope nepismenosti odraslih, s posebnim naglaskom na nepismenost žena,
- djelovanje protiv nasilja nad ženama.

(d) Ostali aspekti ljudskog i društvenoga razvoja:

i. kultura:

- promicanje međukulturalnog dijaloga, kulturološke raznolikosti i poštovanje prema jednakom dostojanstvu svih kultura,
- promicanje međunarodne suradnje s ciljem poticanja doprinosa kulture gospodarskom rastu u zemljama u razvoju kako bi se njihov potencijal u cijelosti iskoristio u borbi protiv siromaštva, uključujući suočavanje s pitanjima kao što je pristup tržištu i prava intelektualnog vlasništva,
- promicanje poštovanja društvenih, kulturoloških i duhovnih vrijednosti autohtonog stanovništva i manjina kako bi se povećala jednakost i pravda u multietničkim društvima u skladu s općim pravima čovjeka na koja svatko ima pravo, uključujući autohtono stanovništvo i osobe koje pripadaju manjinama,
- podržavanje kulture kao gospodarskog sektora koji ima velike mogućnosti u pogledu razvoja i rasta,

ii. zaposlenost i socijalna kohezija:

- promicanje integriranog društvenog i gospodarskog pristupa uključujući promicanje produktivnog zapošljavanja, dostojanstvenog rada za sve, socijalne kohezije, razvoja ljudskih resursa, jednakosti, socijalne sigurnosti i prikaza problema zapošljavanja i povećanje kvalitete poslova u neformalnom sektoru, te jačanje udruženja radnika u skladu s načelima povezanih konvencija ILO-a i međunarodnim obvezama Zajednice u tim područjima,
- promicanje plana „dostojanstveni rad za sve” kao univerzalnog cilja, uključujući globalne i druge višedržavne inicijative kako bi se proveli međunarodno dogovoreni glavni standardi rada Međunarodne

organizacije rada, procjenu učinaka trgovine na dostojanstveni rad, održive i odgovarajuće mehanizme pravednog financiranja, učinkovito funkcioniranje — i širu pokrivenost — sustava socijalne zaštite,

- podržavanje inicijativa za promicanje poboljšavanja radnih uvjeta, kao i prilagođavanje liberalizaciji trgovine, uključujući dimenziju zapošljavanja u razvojnim politikama, kako bi se pomoglo širenje europskih društvenih vrijednosti,

- pomoć promicanju pozitivne socijalne dimenzije globalizacije i iskustva EU-a,

iii. mladi i djeca:

- suzbijanje svih oblika dječjeg rada, trgovanja i nasilja nad djecom, te promicanje politika koje uzimaju u obzir posebnu osjetljivost i potencijale mladih i djece, zaštita njihovih prava i interesa, obrazovanje, zdravlje i zarada, počevši od sudjelovanja i osnaživanja,
- jačanje pažnje i kapaciteta zemalja u razvoju na razvijanje politika korisnih za mlade i djecu,
- zagovaranje konkretnih strategija i intervencija suočavanja s određenim problemima i izazovima koji utječu na mlade i djecu, vodeći računa o njihovom najboljem interesu u svim relevantnim djelovanjima. Sudjelovanje djece i mladih treba biti osigurano,
- korištenje položaja Zajednice kao glavnog donatora ODA-e među međunarodnim institucijama radi poticanja multilateralnih donatora da izvrše pritisak na oblikovanje politika kako bi se uklonili najgori oblici dječjeg rada, posebno opasni rad radi promicanja uklanjanja svih oblika dječjeg rada, suzbijanja trgovine djecom i nasilja nad djecom i promicanja ulogu djece i mladih kao činitelja razvoja.

Članak 13.

Okoliš i održivo upravljanje prirodnim bogatstvima uključujući energiju

1. Cilj tematskog programa o okolišu i održivome upravljanju prirodnim bogatstvima, uključujući vodu i energiju je integriranje zahtjeva za zaštitu okoliša u razvojnu i druge vanjske politike Zajednice te pomoć promicanju politika okoliša i energije Zajednice u inozemstvu, u zajedničkom interesu Zajednice i partnerskih zemalja i regija.

2. Kako bi se postigao cilj iz stavka 1. i u skladu s člankom 11. program uključuje sljedeća područja aktivnosti:

- (a) djelujući u pomaganju zemljama u razvoju na stvaranju preduvjeta za ostvarivanje Milenijskih razvojnih ciljeva o održivosti okoliša jačanjem kapaciteta za integraciju okoliša u zemljama u razvoju, potporom činitelja civilnog društva, lokalnih tijela i savjetodavnih platformi, nadziranjem i procjenama okoliša, razvijanjem inovativnih pristupa i *twining* projektima radi razmjene iskustva i jačanja suradnje u ovim područjima s ključnim zemljama;
- (b) promicanje provedbe inicijativa Zajednice i dogovorenih obveza na međunarodnoj i regionalnoj razini i/ili onih prekograničnog karaktera pružanjem potpore održivom razvoju uključujući aktivnosti za suočavanje sa sljedećim temama: tekuća i buduća pitanja klimatskih promjena, biološka raznolikost, širenje pustinja, šume, uništavanje i propadanje područja ribarstva i morskih resursa, usklađenost s okolišnim standardima (za proizvodne i neproizvodne procese), pravilno upravljanje kemikalijama i otpadom, borba protiv zagađenja okoliša, održiva proizvodnja i potrošnja, te migracije povezane s okolišem. Navedeno također uključuje napore promicanja dobrog upravljanja šumama i suzbijanja nezakonite sječe šuma, posebno kroz plan djelovanja FLEGT i inovativne aktivnosti očuvanja i održivog upravljanja šumama uz aktivno sudjelovanje lokalnih zajednica i stanovništva koje je ovisno o šumama.

U pogledu vode, tematski program će imati za cilj uspostavljanje okvira za dugoročnu zaštitu vodnih resursa i promicanje održivog korištenja vode podržavanjem koordinacije politika;

- (c) bolja integracija okolišnih ciljeva podržavanjem metodološkog rada, poboljšanje okolišne stručnosti dostupne za stvaranje politika, integracijska i inovacijska djelovanja Zajednice i promicanje povezanosti;
- (d) jačanje upravljanja okolišem i podržavanje međunarodne razvojne politike djelovanjem na povezivanju okolišnih i drugih glavnih nositelja međunarodnog upravljanja radi održivog razvoja i potpomaganjem regionalnog i međunarodnog praćenja i procjene okoliša, uz osiguravanje dodatne potpore tajništvima multilateralnih sporazuma o okolišu, promicanjem učinkovite usklađenosti i provedbenih mjera multilateralnih sporazuma o okolišu, uključujući jačanje kapaciteta, potporu međunarodnih organizacija i

postupaka, podržavanje civilnog društva i političkih *think-tankova*, te poboljšavanje učinkovitosti međunarodnih pregovora;

- (e) podržavanje održivih energetske mogućnosti u partnerskim zemljama i regijama integracijom održive energije u razvojnim planovima i strategijama, razvijanje institucionalne podrške i tehničke pomoći, stvaranje pozitivnog zakonodavnog i političkog okvira radi privlačenja novog poduzetništva i ulagatelja u obnovljive izvore energije, jačanje uloge energije kao sredstva za stvaranje dohotka za siromašne, promicanje inovativnih pristupa financiranju, poticanje regionalne suradnje između vlada, nevladinih organizacija i privatnog sektora u navedenim područjima. Strateške aktivnosti Zajednice posebno će potaknuti uporabu obnovljivih izvora energije, povećanu učinkovitost energije i razvoj odgovarajućih regulatornih okvira za energiju u dotičnim zemljama i regijama, te zamjenu posebno štetnih izvora energije manje štetnima.

Članak 14.

Nedržavni činitelji i lokalna tijela u razvoju

1. Cilj tematskog programa o nedržavnim činiteljima i lokalnim tijelima u razvoju je sufinanciranje inicijativa koje su predložile i/ili provele organizacije civilnoga društva i lokalna tijela koji potječu iz Zajednice i partnerskih zemalja u području razvoja. Najmanje 85 % sredstava predviđenih ovim tematskim programom raspodjeljuje se nedržavnim činiteljima. Program se provodi u skladu s ciljevima ove Uredbe radi jačanja kapaciteta nedržavnih činitelja i lokalnih tijela u procesu stavljanja politika, kako bi se:

(a) promicalo inkluzivno i osnaženo društvo kako bi:

- i. stanovništvo koje je izvan dosega glavnih usluga i resursa te isključeno iz procesa stavljanja politika imalo koristi;
- ii. se osnažio kapacitet organizacija civilnog društva i lokalnih tijela u partnerskim zemljama s ciljem poticanja njihovog sudjelovanja u određivanju i provođenju smanjenja siromaštva i strategija održivog razvoja;
- iii. se olakšala interakcija između države i nedržavnih činitelja u različitim kontekstima i podržala rastuća uloga lokalnih tijela u procesima decentralizacije;

(b) povećala razina svijesti europskih građana o pitanjima razvoja, te kako bi se u Zajednici i zemljama pristupnicama pokrenula aktivna javna podrška smanjenju siromaštva i strategijama održivog razvoja u partnerskim zemljama, pravednijim odnosima između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, te u tu svrhu ojačala uloga civilnog društva i lokalnih tijela;

(c) ostvarila učinkovitija suradnja, potakle sinergije i omogućio strukturirani dijalog između mreža civilnog društva i udruženja lokalnih tijela, unutar njihovih organizacija i s institucijama Zajednice.

2. Kako bi se ostvario cilj naveden u stavku 1. i u skladu s člankom 11., program uključuje sljedeća područja aktivnosti:

(a) intervencije u zemljama u razvoju i regijama za:

i. jačanje razvoja i procesa sudjelovanja te uključivanje svih činitelja, posebno ranjivih i marginaliziranih skupina;

ii. potporu procesima razvoja kapaciteta dotičnih činitelja na državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini;

iii. promicanje procesa uzajamnog razumijevanja;

iv. poticanje aktivnog sudjelovanja građana u razvojnim procesima i jačanje njihovih kapaciteta za poduzimanje djelovanja;

(b) podizanje svijesti javnosti o razvojnim problemima i promicanje obrazovanja radi razvoja Zajednice i zemalja pristupnica, kako bi se učvrstila razvojna politika u europskim društvima, pokrenula veća podrška javnosti unutar Zajednice i zemalja pristupnica radi djelovanja protiv siromaštva i za pravednije odnose između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, kako bi se podigla svijest u Zajednici o problemima i poteškoćama s kojima se susreću zemlje u razvoju i njihovo stanovništvo, te kako bi se promicala socijalna dimenzija globalizacije;

(c) koordinaciju i komuniciranje između civilnog društva i mreža lokalnih tijela, unutar njihovih organizacija te između različitih vrsta dionika aktivnih u europskoj i globalnoj javnoj raspravi o razvoju.

3. Potpora lokalnim tijelima u partnerskim zemljama u pravilu se obavlja u okviru strateških dokumenata, osim u slučajevima kada se tim dokumentima osigurava prikladna potpora, posebno u situacijama kao što su složena partnerstva, nestabilne zemlje i situacije nakon sukoba.

Pri potpori lokalnim tijelima i njihovim udruženjima vodi se računa o njihovom kapacitetu davanja doprinosa prilikom izračunavanja sufinanciranja Zajednice.

Članak 15.

Sigurnost hrane

1. Cilj tematskog programa o sigurnosti hrane je unaprijediti sigurnost hrane u korist najsiromašnijih i najranjivijih osoba i doprinijeti postizanju Milenijskih razvojnih ciljeva o siromaštvu i gladi, putem skupa aktivnosti koji osigurava sveukupnu koherentnost, komplementarnost i kontinuitet intervencija Zajednice, uključujući područje tranzicije od pomoći do razvoja.

2. Kako bi se ostvario cilj naveden u stavku 1. i u skladu s člankom 11., program uključuje sljedeća područja aktivnosti:

(a) doprinos nabavi međunarodne javne robe, a posebno istraživačke i tehnološke inovacije vođene potražnjom za siromašne, kao i razvoj kapaciteta, znanstvena i tehnička suradnja jug-jug i jug-sjever i *twinning*;

(b) potporu globalnim, kontinentalnim i regionalnim programima posebno programima:

i. potpore za obavijesti o sigurnosti hrane i rano upozoravanje;

ii. potpore za sigurnost hrane u određenim područjima kao što je poljoprivreda, uključujući oblikovanje regionalnih poljoprivrednih politika i pristupa zemlji, te za poljoprivrednu trgovinu i upravljanje prirodnim bogatstvima;

iii. promicanja, jačanja i dopune nacionalne sigurnosti hrane i strategija smanjenja siromaštva u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju; i

iv. potpore umrežavanju stručnjaka za razvoj politika i nevladinih činitelja radi promicanja globalne agende o sigurnosti hrane;

(c) zagovaranje i unapređivanje programa o sigurnosti hrane. Zajednica se nastavlja suočavati s ključnim problemima sigurnosti hrane u međunarodnoj raspravi i promiče usklađivanje, koherentnost i prilagođavanje politika i načina pružanja pomoći između razvojnih partnera i donatora. Treba posebno ojačati promicanje uloge civilnog društva u pitanjima sigurnosti hrane;

- (d) suočavanje s nedostacima hrane u iznimnim situacijama tranzicije i nestabilnih zemalja zauzimanjem središnje uloge u povezivanju pomoći, oporavka i razvoja. Tematski program:
- i. podržava intervencije radi zaštite, održavanja i povrata produktivnih i socijalnih sredstava ključnih za sigurnost hrane, kako bi se olakšala gospodarska integracija i dugoročni oporavak; i
 - ii. podržava sprečavanje kriza i upravljanje krizama radi suočavanja s osjetljivošću na šokove i osnažila otpornost stanovništva;
- (e) razvijanje inovativnih politika, strategija i pristupa sigurnosti hrane, te jačanje potencijala za njihovo preuzimanje i diseminaciju jug-jug. Područja intervencije mogu uključivati poljoprivredu, uključujući zemljišnu reformu i zemljišnu politiku, održivo upravljanje i pristup prirodnim bogatstvima, sigurnost hrane u vezi s razvojem lokalnih i ruralnih područja, uključujući infrastrukturu, prehranu, demografiju i rad, migracije, zdravlje i obrazovanje. Osigurane su usklađenost i komplementarnost s ostalim programima Zajednice u ovim područjima.

Članak 16.

Migracije i azil

1. Cilj tematskog programa o suradnji s trećim zemljama u području migracije i azila je podržavanje istih u njihovim naporima osiguravanja boljeg upravljanja migracijskim tokovima u svim njihovim dimenzijama. Dok je predmet tematskog programa prvenstveno migracija u Zajednicu, također se vodi računa o relevantnim migracijskim tokovima jug-jug.

2. Da bi se ostvario cilj naveden u stavku 1. i u skladu s člankom 11. program uključuje sljedeća područja aktivnosti:

- (a) jačanje veza između migracije i razvoja posebno poticanjem doprinosa iseljeničtva razvoju njihovih zemalja podrijetla i povećanjem vrijednosti povratničke migracije, smanjivanjem odljeva mozgova i promicanjem kružnog kretanja kvalificiranih migranata; olakšavanje novčanih transfera migranata u njihovu zemlju podrijetla; podržavanje dobrovoljnog povratka i reintegracije migranata i jačanje kapaciteta za upravljanje migracijom; poboljšavanjem napora jačanja kapaciteta kako bi se pomoglo zemljama u oblikovanju prorazvojnih migracijskih politika, te u njihovim mogućnostima zajedničkog upravljanja migracijskim tokovima;

- (b) promicanje dobro vođene radne migracije, posebno obavješćivanjem o legalnoj migraciji i uvjetima ulaska i boravka na područje države članice Zajednice; pružanje informacija o mogućnostima radne migracije i potrebama država članica, te o kvalifikacijama kandidata za migraciju koji dolaze iz trećih zemalja; potpora osposobljavanju kandidata za legalnu migraciju prije iseljavanja; i poticanje određivanja i provedbe zakonodavnih okvira za radnike migrante u trećim zemljama;
- (c) borba protiv nezakonite imigracije i olakšavanje ponovnog prihvata nezakonitih imigranata, uključujući između trećih zemalja i posebno borba protiv krijumčarenja i trgovanja ljudima; odvratanje od nezakonite imigracije i podizanje svijesti o njezinim rizicima; poboljšanje kapaciteta u pograničnim područjima, upravljanju vizama i putovnicama, uključujući sigurnost dokumenata i uvođenje biometrijskih podataka, te otkrivanje krivotvorenih dokumenata; provođenje sporazuma učinkovitog ponovnog prihvata sklopljenih sa Zajednicom i obveza koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma; i pomaganje trećim zemljama u upravljanju nezakonitom imigracijom i u koordinaciji njihovih politika;
- (d) zaštita migranata, uključujući najranjivije kao što su žene i djeca, od izrabljivanja i isključenosti kroz mjere kao što su razvijanje zakonodavstva trećih zemalja u području migracija; podržavanje integracije i nediskriminacije, kao i mjera zaštite migranata od rasizma i ksenofobije; sprečavanje i borba protiv krijumčarenja i trgovanja ljudima, te svih oblika ropstva;
- (e) promicanje azila i međunarodne zaštite, uključujući regionalne programe zaštite, posebno osnaživanjem institucionalnih kapaciteta; podržavanje registriranja podnositelja zahtjeva za azil i izbjeglica; promicanje međunarodnih standarda i instrumenata o zaštiti izbjeglica; podržavanje poboljšanja uvjeta prihvata i lokalne integracije, te djelovanje u smjeru trajnih rješenja.

Članak 17.

Države AKP-a potpisnice Protokola o šećeru

1. Države AKP-a potpisnice Protokola o šećeru navedene u Prilogu III. pogođene reformom šećera Zajednice imaju koristi od programa popratnih mjera. Pomoć Zajednice ovim zemljama je usmjerena na pružanje potpore njihovom procesu prilagođavanja, budući da se suočavaju s novim uvjetima na tržištu šećera zbog reforme zajedničke organizacije tržišta šećera. Kod pomoći Zajednice vodi se računa o strategijama prilagodbe tih zemalja, te se posebnu pažnju pridaje sljedećim područjima suradnje:

- (a) povećanju konkurentnosti sektora šećera i trske u slučajevima kada navedeno predstavlja održiv proces, vodeći računa o situaciji različitih dionika u lancu;
- (b) promicanju gospodarske diversifikacije područja ovisnih o šećeru;
- (c) rješavanju širih učinaka nastalih procesom prilagodbe koji su možda u odnosu na, ali nisu ograničeni na zapošljavanje i socijalne usluge, uporabu zemljišta i obnovu okoliša, energetski sektor, istraživanje i inovacije, te makroekonomsku stabilnost.

2. U okviru iznosa navedenog u Prilogu IV., Komisija utvrđuje maksimalni iznos dostupan svakoj pojedinoj zemlji potpisnici Protokola o šećeru za financiranje djelovanja navedenih u stavku 1. na temelju potreba svake pojedine zemlje, a koje je posebno vezano uz učinak reforme u sektoru šećera u dotičnoj zemlji i uz važnost koji sektor šećera ima za gospodarstvo. Mjerenje kriterija raspodjele temelji se na podacima kampanja prije 2004.

Daljnje upute koje se odnose na raspodjelu ukupnog iznosa među korisnicima određuje Komisija, djelujući u skladu s postupkom iz članka 35. stavka 2.

GLAVA III.

PROGRAMIRANJE I RASPODJELA SREDSTAVA

Članak 18.

Opći okvir za programiranje i raspodjelu sredstava

1. U pogledu geografskih programa, Komisija sastavlja strateški dokument i višegodišnji indikativni program za svaku pojedinu partnersku zemlju ili regiju, kako je predviđeno u članku 19. te usvaja godišnji program djelovanja za svaku pojedinu partnersku zemlju ili regiju, kako je predviđeno u članku 22.

U pogledu tematskih programa, Komisija sastavlja tematsko-strateške dokumente, kako je predviđeno u članku 20. te usvaja programe djelovanja predviđene u članku 22.

U iznimnim okolnostima pomoć Zajednice također može biti u obliku posebnih mjera koje nisu obuhvaćene strateškim dokumentima ili višegodišnjim indikativnim programima, kako je predviđeno u članku 23.

2. Komisija utvrđuje višegodišnje indikativne alokacije u okviru svakog pojedinog geografskog programa korištenjem

standardnih, objektivnih i transparentnih kriterija raspodjele sredstava utemeljenih na potrebama i rezultatima dotične partnerske zemlje ili regije, imajući na umu određene teškoće s kojima se susreću zemlje i regije u krizi u kojima postoji mogućnost sukoba ili nepogoda, uz posebnosti različitih programa.

Kriteriji potreba uključuju stanovništvo, dohodak po glavi stanovnika i opseg siromaštva, raspodjelu prihoda i razinu društvenog razvoja. Kriteriji rezultata uključuju politički, gospodarski i socijalni napredak, napredak u dobrom upravljanju i učinkovitoj uporabi pomoći, te posebno način na koji zemlja koristi deficitarne resurse za razvoj, počevši od svojih vlastitih resursa.

3. Komisija može uključiti posebnu financijsku alokaciju u svrhu jačanja suradnje između najudaljenijih regija EU-a i susjednih partnerskih zemalja i regija.

Članak 19.

Geografsko-strateški dokumenti i višegodišnji indikativni programi

1. Pri sastavljanju i provedbi strateških dokumenata primjenjuju se načela učinkovitosti pomoći: nacionalna odgovornost, partnerstvo, koordinacija, usklađivanje, prilagođavanje zemlji primateljici ili regionalnim sustavima, te usmjeravanje prema rezultatima, kako je utvrđeno u članku 3. stavcima od 5. do 8.

2. Strateški dokumenti obuhvaćaju samo razdoblje valjanosti ove Uredbe te imaju za cilj osiguranje koherentnog okvira za suradnju između Zajednice i dotične partnerske zemlje ili regije u skladu s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima, načelima i politikom propisanim ovom Uredbom i njezinim Prilogom IV. Višegodišnji indikativni programi su utemeljeni na strateškim dokumentima.

Strateški dokumenti se preispituju sredinom tromjesečja ili *ad hoc* ako je potrebno, u skladu s načelima i postupcima utvrđenim u sporazumima o partnerstvu i suradnji sklopljenima s partnerskim zemljama i regijama.

3. Strateški dokumenti su u načelu utemeljeni na dijalogu s partnerskom zemljom ili regijom koji uključuje civilno društvo, te regionalna i lokalna tijela, kako bi se osiguralo da dotična zemlja ili regija preuzme dostatnu odgovornost nad procesom, te kako bi se potakla potpora strategijama nacionalnog razvoja, posebno onih za smanjenje siromaštva.

4. Višegodišnji indikativni programi se sastavljaju na temelju strateških dokumenata za svaku pojedinu partnersku zemlju ili regiju. Oni su ako je to moguće predmet sporazuma sa zemljom ili regijom.

Višegodišnjim indikativnim programima utvrđuju se prioritetna područja odabrana za financiranje od strane Zajednice, posebni ciljevi, očekivani rezultati i pokazatelji rezultata.

Programima se također utvrđuje indikativna financijska raspodjela, ukupna i po prioritetnom području; navedeno se može prikazati u obliku raspona, kada je to prikladno. Navedene alokacije su u skladu s indikativnim alokacijama utvrđenim u Prilogu IV.

Programi su prema potrebi usklađeni, uzimajući u obzir sva preispitivanja strateških dokumenata izvršena polovicom tromjesečja ili *ad hoc*.

Višegodišnje indikativne alokacije mogu biti povećane ili smanjene nakon preispitivanja, posebno s obzirom na posebne potrebe kao što su one koje se javljaju u situacijama nakon krize ili kada su rezultati bili iznimni ili nezadovoljavajući.

5. U okolnostima kao što su krize, situacije nakon sukoba ili kada su ugroženi demokracija, vladavina prava, ljudska prava ili temeljne slobode, posebni žurni postupak može se upotrijebiti u svrhu obavljanja *ad hoc* preispitivanja strategije suradnje zemlje ili regije. Takva preispitivanja mogu predložiti da strategija zemlje ili regije izvrši prijelaz na dugoročnu suradnju i razvoj.

6. U skladu s člankom 2. stavkom 6. strategijom se jamči da su mjere poduzete na temelju ove Uredbe u skladu s mjerama prihvatljivim za financiranje na temelju drugih instrumenata Zajednice, te da izbjegavaju udvostručavanje tih mjera, a posebno mjera na temelju Uredbe (EZ) br. 1717/2006 i Uredbe (EZ) br. 1257/96. Kada su zemlje partneri ili skupine zemalja partnera izravno uključene u krizu, pogođene krizom ili situacijom nakon krize, u višegodišnjim indikativnim programima stavlja se poseban naglasak na jačanje koordinacije između potpore, oporavka i razvoja kako bi im se pomoglo u izvršavanju prijelaza iz izvanredne situacije u fazu razvoja; programima za zemlje i regije koje su redovito podložne prirodnim nepogodama predviđeni su pripremljenost na nepogode i sprečavanje nepogoda, te upravljanje njihovim posljedicama.

7. Da bi potaknula regionalnu suradnju, Komisija može prilikom usvajanja godišnjih programa djelovanja navedenih u članku 22. ili posebnih mjera navedenih u članku 23. za mjere suradnje na temelju ovog poglavlja odlučiti da su projekti ili programi regionalne ili prekogranične prirode provedeni sa

zemljama navedenima u Prilogu V. prihvatljivi u skladu s člankom 2. stavkom 4. prvim podstavkom. To se može osigurati strateškim dokumentima i višegodišnjim indikativnim programima navedenim u ovom članku i članku 20.

8. Komisija i države članice savjetuju se međusobno, te s ostalim donatorima i razvojnim činiteljima, uključujući predstavnike civilnog društva te regionalnih i lokalnih tijela, u ranoj fazi procesa programiranja s ciljem promicanja komplementarnosti svojih aktivnosti suradnje.

Članak 20.

Strateški dokumenti za tematske programe

1. Tematski strateški dokumenti obuhvaćaju samo razdoblje važenja ove Uredbe. Utvrđuju strategiju Zajednice za dotičnu temu, prioritete Zajednice, međunarodnu situaciju i aktivnosti glavnih partnera. U skladu su s općom svrhom i područjem primjene, ciljevima, načelima i propisima za oblikovanje politike u ovoj Uredbi i u Prilogu IV.

Tematskim strateškim dokumentima utvrđuju se prioritetna područja odabrana za financiranje od strane Zajednice, posebni ciljevi, očekivani rezultati i pokazatelji rezultata.

Tematskim strateškim dokumentima se također daje indikativna financijska raspodjela, cjelokupna i po prioritetnim područjima; navedeno se može prikazati u obliku raspona, kada je to prikladno.

Strateški dokumenti se preispituju sredinom tromjesečja ili *ad hoc* prema potrebi.

2. Komisija i države članice se savjetuju međusobno, te s ostalim donatorima i razvojnim činiteljima, uključujući predstavnike civilnog društva i lokalnih tijela, u ranoj fazi procesa programiranja s ciljem promicanja komplementarnosti svojih aktivnosti suradnje.

3. Sredstva i prioritetne intervencije se utvrđuju za sudjelovanje u globalnim inicijativama.

Članak 21.

Usvajanje strateških dokumenata i višegodišnjih indikativnih programa

Strateški dokumenti i višegodišnji indikativni programi navedeni u člancima 19. i 20., te sva njihova preispitivanja navedena u članku 19. stavku 2. i članku 20. stavku 1., kao i popratne mjere navedene u članku 17. usvaja Komisija u skladu s postupkom navedenim u članku 35. stavku 2.

GLAVA IV.

PROVEDBA

Članak 22.

Usvajanje godišnjih programa djelovanja

1. Komisija usvaja godišnje programe djelovanja na temelju strateških dokumenata i višegodišnjih indikativnih programa navedenih u člancima 19. i 20.

Iznimno, na primjer kada program djelovanja još nije usvojen, Komisija na temelju strateških dokumenata i višegodišnjih indikativnih programa navedenih u članku 19. i 20. može usvojiti mjere koje nisu predviđene u godišnjem programu djelovanja, na temelju istih pravila i postupaka kao i za programe djelovanja.

2. Godišnjim programima djelovanja određuju se ciljevi, područja intervencije, očekivani rezultati, postupci upravljanja i ukupni iznos planiranog financiranja. Također sadrže opis aktivnosti koje treba financirati, navode iznose alocirane za svaku pojedinu aktivnost i indikativni raspored provedbe. Ciljevi su mjerljive prirode i sadrže vremenski određene pokazatelje.

3. Godišnje programe djelovanja usvaja Komisija u skladu s postupkom navedenim u članku 35. stavku 2.

4. Na razini projekta provodi se organizirana analiza s obzirom na okoliš, uključujući procjenu utjecaja na okoliš (EIA) za okolišno osjetljive projekte, posebno za nove velike infrastrukturne projekte. Strateška procjena okoliša (SEA) se upotrebljava kada je to relevantno u provedbi sektoralnih programa. Osigurava se uključenost zainteresiranih dionika u procjene okoliša i javni pristup rezultatima.

Članak 23.

Usvajanje posebnih mjera koje nisu predviđene strateškim dokumentima ili višegodišnjim indikativnim programima

1. U slučaju nepredviđenih i opravdanih potreba ili okolnosti vezanih uz prirodne nepogode, građanske nemire ili krize, a koje ne mogu biti financirane na temelju Uredbe (EZ) br. 1717/2006 ili Uredbe (EZ) br. 1257/96, Komisija usvaja posebne mjere koje nisu propisane strateškim dokumentima ili višegodišnjim indikativnim programima (dalje u tekstu „posebne mjere“).

Posebne mjere se također mogu upotrijebiti za financiranje mjera za olakšavanje prijelaza iz situacije pomoći u izvanrednim okolnostima do dugoročnih razvojnih aktivnosti, uključujući one kojima je cilj bolja priprema stanovništva za suočavanje s krizama koje se ponavljaju.

2. Posebne mjere navode ciljeve, područja intervencija, očekivane rezultate, postupke upravljanja i ukupan iznos financiranja. Sadrže opis aktivnosti koje treba financirati, navode iznose raspodijeljene za svaku pojedinu aktivnost i indikativni raspored njihove provedbe. Uključuju definiciju vrste pokazatelja rezultata koje treba pratiti prilikom provedbe posebnih mjera.

3. Kada su troškovi takvih mjera veći od 10 milijuna eura, Komisija ih usvaja na temelju postupka upravljanja navedenog u članku 35. stavku 2. Za posebne mjere iznosa nižeg od 10 milijuna eura, Komisija dostavlja mjere državama članicama i Europskom parlamentu na znanje u roku od mjesec dana od dana usvajanja odluke.

4. Postupak naveden u članku 35. stavku 2. ne treba se koristiti za izmjene posebnih mjera, kao što su mjere za tehničke prilagodbe, produljenje razdoblja provedbe, preraspodjela sredstava unutar predviđenog proračuna, ili povećanje ili smanjenje proračuna za manje od 20 % početnog proračuna, pod uvjetom da navedene izmjene ne utječu na početne ciljeve utvrđene odlukom Komisije. Svaka takva tehnička prilagodba dostavlja se Europskom parlamentu i državama članicama u roku od mjesec dana.

Članak 24.

Prihvatljivost

1. Ne dovodeći u pitanje članak 31., na temelju ove Uredbe za potrebe provedbe godišnjih programa djelovanja navedenih u članku 22. ili posebnih mjera navedenih u članku 23. za financiranje, prihvatljivi su, *inter alia*:

- (a) partnerske zemlje i regije, te njihove institucije;
- (b) decentralizirana tijela u zemljama partnerima, kao što su općine, pokrajine, županije i regije;
- (c) zajednička tijela koja su partnerske zemlje i regije uspostavile sa Zajednicom;
- (d) međunarodne organizacije, uključujući regionalne organizacije, tijela UN- a, odjele i misije, međunarodne i regionalne financijske institucije i razvojne banke, u mjeri u kojoj doprinose ciljevima ove Uredbe;
- (e) institucije i tijela Zajednice, ali samo za potrebe provedbe mjera potpore navedenih u članku 26.;
- (f) agencije EU-a;

(g) sljedeći subjekti i tijela država članica, partnerskih zemalja i regija, te bilo koje treće zemlje koja zadovoljava pravila za pristup vanjskoj pomoći Zajednice utvrđena u članku 31., u mjeri u kojoj pomažu u ostvarivanju ciljeva ove Uredbe:

- i. javna ili paradržavna tijela, lokalna tijela i njihovi konzorciji ili njihova predstavnička udruženja;
- ii. trgovačka društva, poduzeća i druge privatne organizacije i poslovni subjekti;
- iii. financijske institucije koje odobravaju, promiču i financiraju privatna ulaganja u partnerskim zemljama i regijama;
- iv. nedržavni činitelji kako je propisano u stavku 2.;
- v. fizičke osobe.

2. Nedržavni, neprofitni činitelji prihvatljivi za financijsku potporu na temelju ove Uredbe koji djeluju na neovisnoj i odgovornoj osnovi uključuju: nevladine organizacije, organizacije koje predstavljaju autohtono stanovništvo, organizacije koje predstavljaju nacionalne i/ili etničke manjine, lokalna udruženja trgovaca i udruženja građana, zadruge, sindikati, organizacije koje predstavljaju gospodarske i socijalne interese, organizacije za borbu protiv korupcije i prijevara, te koje promiču dobro upravljanje, organizacije za prava građana i organizacije za suzbijanje diskriminacije, lokalne organizacije (uključujući mreže) uključene u decentraliziranu regionalnu suradnju i integraciju, organizacije potrošača, organizacije žena i mladih, nastavničke, kulturne, istraživačke i znanstvene organizacije, sveučilišta, crkve i religijska udruženja i zajednice, mediji i sve nevladina udruženja i nezavisne zaklade, uključujući i nezavisne političke zaklade, koje bi mogle doprinijeti provedbi ciljeva ove Uredbe.

Članak 25.

Vrste financiranja

1. Financiranje Zajednice može biti u jednom od sljedećih oblika:

- (a) projekti i programi;
- (b) proračunska potpora ako je upravljanje zemlje partnera javnom potrošnjom dovoljno transparentno, pouzdano i učinkovito, te u slučajevima kada su uspostavljene pravilno oblikovane sektorske ili makroekonomske politike pozitivno ocjenjene od strane glavnih donatora; uključujući, kada je to relevantno, međunarodne financijske institucije. Komisija dosljedno koristi pristup utemeljen na rezultatima i pokazateljima rezultata i jasno određuje i prati uvjetovanost, te podržava napore zemalja partnera da razviju parlamentarnu kontrolu i sposobnost revizije, te da povećaju

transparentnost i javni pristup informacijama. Isplata proračunske potpore je uvjetovana zadovoljavajućim napretkom prema ostvarivanju ciljeva u pogledu učinka i rezultata;

- (c) sektorska potpora;
- (d) u iznimnim slučajevima sektorski i opći uvozni programi koji mogu biti u obliku:
 - i. sektorskih uvoznih programa u naravi;
 - ii. sektorskih uvoznih programa koji osiguravaju devizna sredstva za financiranje uvoza za dotični sektor; ili
 - iii. općih uvoznih programa koji osiguravaju devizna sredstva za financiranje općih uvoza širokog raspona proizvoda;
- (e) sredstva dostupna Europskoj investicijskoj banci (EIB) ili drugim financijskim posrednicima na temelju programa Komisije u svrhu osiguravanja zajmova (posebno za potporu ulaganjima u privatni sektor i njegovom razvoju), rizičnog kapitala (u obliku podređenih ili uvjetnih kredita) ili drugih privremenih manjinskih udjela u poslovnom kapitalu, i doprinosa za jamstvene fondove u skladu s člankom 32. u mjeri u kojoj je financijski rizik Zajednice ograničen na te fondove;
- (f) subvencije za kamate, posebno za kredite vezane uz okoliš;
- (g) otpuštanje duga na temelju međunarodno ugovorenih programa za otpuštanje dugova;
- (h) bespovratna sredstva za financiranje projekata koje su podnijeli subjekti navedeni u članku 24. stavku 1. točkama (b), (c), (d) i (f) i točki (g) podtočkama od i. do v.;
- (i) bespovratna sredstva za financiranje troškova poslovanja subjekata navedenih u članku 24. stavku 1. točkama (b), (c), (d) i (f) i točki (g) podtočkama i., iii. i iv.;
- (j) financiranje *twining* programa između javnih institucija, lokalnih tijela, nacionalnih javnih tijela ili subjekata privatnog prava s javnim zadaćama države članice i partnerskih zemalja ili regija;
- (k) doprinosi međunarodnim fondovima, kao što su fondovi kojima upravljaju međunarodne ili regionalne organizacije;
- (l) doprinosi nacionalnim fondovima koje su utemeljile partnerske zemlje i regije kako bi privukle zajedničko financiranje većeg broja donatora ili doprinosi fondovima koje je utemeljio jedan ili više donatora u svrhu zajedničke provedbe projekata;

(m) kapitalna ulaganja u međunarodne financijske institucije i regionalne razvojne banke;

(n) ljudski i materijalni resursi potrebni za učinkovito upravljanje i nadzor nad projektima i programima partnerske zemlje i regije.

2. Pomoć Zajednice se ne koristi za plaćanje poreza, carina ili pristojbi u zemljama korisnicama.

Članak 26.

Mjere potpore

1. Financiranje Zajednice može pokrivati izdatke povezane s aktivnostima pripreme, nastavnog postupanja, praćenja, ocjenjivanja potrebnim za provedbu ove Uredbe i ostvarenje njenih ciljeva, npr. studije, sastanci, informacije, podizanje svijesti, osposobljavanje i aktivnosti objavljivanja, izdaci vezani uz računalne mreže za razmjenu podataka, te svi ostali izdaci vezani uz administrativnu ili tehničku pomoć potrebnu za upravljanje programom. Također pokriva izdatke delegacija Zajednice u pogledu administrativne potpore potrebne za upravljanje aktivnostima financiranima na temelju ove Uredbe.

2. Ove mjere potpore nisu nužno obuhvaćene višegodišnjim indikativnim programima i mogu se stoga financirati izvan područja primjene strateških dokumenata i višegodišnjih indikativnih programa. Međutim, one se također mogu financirati na temelju višegodišnjih indikativnih programa.

Komisija usvaja mjere potpore koje nisu obuhvaćene višegodišnjim indikativnim programima u skladu s člankom 23. stavcima 3. i 4.

Članak 27.

Sufinanciranje

1. Mjere su prihvatljive za sufinanciranje od strane, *inter alia*:

(a) država članica i njihovih regionalnih i lokalnih tijela, a posebno njihovih javnih i paradržavnih agencija;

(b) drugih zemalja donatora, a posebno njihovih javnih i paradržavnih agencija;

(c) međunarodnih organizacija, uključujući regionalne organizacije, a posebno međunarodnih regionalnih financijskih institucija;

(d) trgovačkih društava, poduzeća i drugih privatnih organizacija i poslovnih subjekata i drugih nedržavnih činitelja;

(e) partnerskih zemalja i regija predviđenih za financiranje.

2. U slučaju usporednog sufinanciranja, projekt ili program podijeljen je u više jasno prepoznatljivih dijelova, od kojih je svaki financiran od strane drugog partnera, omogućavajući sufinanciranje tako da se krajnja uporaba financiranja uvijek može ustanoviti.

U slučaju zajedničkog sufinanciranja, ukupni trošak projekta ili programa dijeli se između partnera, pod uvjetom da su sufinanciranje i sredstva udružena tako da više nije moguće utvrditi izvor financiranja za svaku aktivnost poduzetu u sklopu projekta ili programa.

3. U slučaju zajedničkog sufinanciranja, Komisija može primiti sredstva i upravljati sredstvima u ime tijela navedenih u stavku 1. točkama (a), (b) i (c) u svrhu provedbe zajedničkih mjera. Takva sredstva se tretiraju kao namjenski prihodi u skladu s člankom 18. Uredbe (EZ, Euratom) br. 1605/2002.

Članak 28.

Postupci upravljanja

1. Mjere financirane na temelju ove Uredbe provode se u skladu s Uredbom (EZ, Euratom) br. 1605/2002 i njenim naknadnim izmjenama.

2. U slučaju sufinanciranja i u drugim opravdanim slučajevima Komisija može povjeriti zadaće javnih vlasti, a posebno zadaće izvršenja proračuna, tijelima navedenima u članku 54. stavku 2. točki (c) Uredbe (EZ, Euratom) br. 1605/2002.

3. U slučaju decentraliziranog upravljanja Komisija može odlučiti koristiti postupke javne nabave ili dodjele bespovratnih sredstava partnerskih zemalja ili regija korisnica nakon provjere poštuju li one relevantne kriterije iz Uredbe (EZ, Euratom) br. 1605/2002, pod uvjetom da:

— postupci partnerskih zemalja ili regija korisnica zadovoljavaju načela transparentnosti, proporcionalnosti, jednakog tretmana i nediskriminacije, te sprečavaju sukob interesa,

— partnerska zemlja ili regija korisnica redovito provjerava provode li se aktivnosti koje su financirane iz općeg proračuna Europske unije pravilno kako bi poduzela odgovarajuće mjere za sprečavanje nepravilnosti i prijevara i, prema potrebi, poduzela pravne korake radi povrata neovlašteno isplaćenih sredstava.

Članak 29.

Proračunske obveze

1. Proračunske obveze preuzimaju se na temelju odluka koje donosi Komisija u skladu s člankom 22. stavkom 1., člankom 23. stavkom 1. i člankom 26. stavkom 1.

2. Financiranje Zajednice može biti u jednom od sljedećih pravnih oblika, *inter alia*:

- sporazumi o financiranju,
- sporazumi o bespovratnim sredstvima,
- ugovori o javnoj nabavi,
- ugovori o radu.

Članak 30.

Zaštita financijskih interesa Zajednice

1. Svi sporazumi koji se sklapaju na temelju ove Uredbe sadrže odredbe kojima se jamči zaštita financijskih interesa Zajednice, posebno u pogledu nepravilnosti, prijevare, korupcije i svih ostalih nezakonitih aktivnosti u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica⁽¹⁾, Uredbom Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na licu mjesta koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europske zajednice od prijevare i ostalih nepravilnosti⁽²⁾ i Uredbom (EU) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o istragama koje provodi Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF)⁽³⁾.

2. Sporazumima se izričito ovlašćuju Komisija i Revizorski sud za provođenje revizija, uključujući revizije na temelju dokumenata ili revizije na licu mjesta svakog izvoditelja ili podizvoditelja koji prima sredstva Zajednice. Također se izričito ovlašćuje Komisiju za provođenje provjera i inspekcija na licu mjesta kako je predviđeno Uredbom (Euratom, EZ) br. 2185/96.

3. Svi ugovori koji su rezultat provedbe pomoći osiguravaju prava Komisije i Revizorskog suda na temelju stavka 2. za vrijeme i nakon izvršenja ugovora.

⁽¹⁾ SL L 312, 23.12.1995., str. 1.

⁽²⁾ SL L 292, 15.11.1996., str. 2.

⁽³⁾ SL L 136, 31.5.1999., str. 1.

Članak 31.

Postupci javne nabave, postupci dodjele bespovratnih sredstava, pravila podrijetla

1. Sudjelovanje u sklapanju ugovora o javnoj nabavi ili o bespovratnim sredstvima financiranih na temelju ove Uredbe otvoreno je za sve fizičke osobe koje su državljani ili pravne osobe s poslovnim nastanom u državi članici Zajednice, službenoj zemlji kandidatkinji koju je priznala Europska zajednica ili u državi članici Europskog gospodarskog prostora.

Sudjelovanje u sklapanju ugovora o javnoj nabavi ili o bespovratnim sredstvima financiranih na temelju geografskog programa, kako je određeno u člancima 5. do 10. otvoreno je za sve fizičke osobe koje su državljani zemalja u razvoju na temelju Priloga I. ili pravne osobe s poslovnim nastanom u tim zemljama.

Sudjelovanje u sklapanju ugovora o javnoj nabavi ili o bespovratnim sredstvima financiranih na temelju tematskog programa, kako je određeno u člancima 11. do 16., i programa utvrđenog u članku 17. otvoreno je za sve fizičke osobe koje su državljani zemalja u razvoju kako je utvrđeno od strane OECD/DAC-a i u Prilogu II. ili pravne osobe s poslovnim nastanom u tim zemljama, te sve fizičke i pravne osobe koje su prihvatljive na temelju tematskog programa ili programa utvrđenog u članku 17. Komisija objavljuje i ažurira Prilog II. u skladu s redovitim preispitivanjima popisa primatelja pomoći OECD/DAC- a, te o tome obavješćuje Vijeće.

2. Sudjelovanje u sklapanju ugovora o javnoj nabavi ili o bespovratnim sredstvima financiranih na temelju ove Uredbe također je otvoreno za sve fizičke osobe koje su državljani bilo koje zemlje ili pravne osobe s poslovnim nastanom u bilo kojoj zemlji koja nije navedena u stavku 1. u slučajevima kada je pristup njihovoj vanjskoj pomoći uspostavljen na temelju uzajamnosti.

Pristup na temelju uzajamnosti odobrava se kad god zemlja jamči prihvatljivost u jednakim uvjetima državama članicama i dotičnoj zemlji primateljici.

Pristup na temelju uzajamnosti se utvrđuje posebnom odlukom u vezi s nekom zemljom ili regionalnom skupinom zemalja. Takva odluka se usvaja u skladu s postupkom navedenim u članku 35. stavku 2., te je na snazi tijekom razdoblja od najmanje jedne godine.

Odobrovanje pristupa na temelju uzajamnosti utemeljeno je na usporedbi između Zajednice i drugih donatora, te se nastavlja na sektorskoj razini, kako je određeno kategorijama OECD/DAC-a, ili na državnoj razini, bilo da se radi o zemlji donatoru ili zemlji primateljici. Odluka o odobravanju ovakve uzajamnosti zemlji donatoru temelji se na transparentnosti, dosljednosti i proporcionalnosti pomoći koju osigurava taj donator, uključujući njezinu kvalitativnu i kvantitativnu prirodu. Zemlje primateljice se savjetuju tijekom postupka opisanog u ovom stavku.

Pristup na temelju uzajamnosti u najnerazvijenijim zemljama, kako ih je odredio OECD/DAC, automatski se odobrava članicama OECD/DAC-a.

3. Sudjelovanje u sklapanju ugovora o javnoj nabavi ili o bespovratnim sredstvima financiranih na temelju instrumenata Zajednice otvoreno je za međunarodne organizacije.

4. Gore navedeno ne dovodi u pitanje sudjelovanje kategorija organizacija koje su prihvatljive po svojoj prirodi ili po svom smještaju u pogledu ciljeva djelovanja koje treba izvršiti.

5. Stručnjaci mogu imati bilo koje državljanstvo, ne dovodeći u pitanje kvalitativne i financijske zahtjeve utvrđene u propisima Zajednice o javnoj nabavi.

6. Cjelokupna opskrba i materijali kupljeni na temelju ugovora financiranog prema ovoj Uredbi moraju imati podrijetlo iz Zajednice ili prihvatljive zemlje, kako je utvrđeno u stavcima 1. i 2. Pojam „podrijetlo” za potrebe ove Uredbe određen je u relevantnom zakonodavstvu Zajednice o pravilima o podrijetlu za carinske potrebe.

7. Komisija u valjano obrazloženim slučajevima može odobriti sudjelovanje fizičkih i pravnih osoba iz zemalja koje imaju tradicionalne gospodarske, trgovačke ili geografske veze sa susjednim zemljama ili ostalim trećim zemljama, te opskrbu i materijale različitog podrijetla.

8. Komisija u valjano obrazloženim slučajevima može odobriti sudjelovanje fizičkih osoba koje su državljani ili pravnih osoba koje su utemeljene u ostalim zemljama osim zemalja iz stavaka 1. i 2., ili kupovinu robe i materijala podrijetla različitog od onog utvrđenog u stavku 6.

Odstupanja mogu biti opravdana na temelju nedostupnosti proizvoda i usluga na tržištima predmetnih zemalja, zbog

iznimne žurnosti ili ako bi pravila o prihvatljivosti učinila realizaciju projekta, programa ili djelovanja nemogućom ili krajnje teškom.

9. Kad god financiranje od strane Zajednice pokriva aktivnosti koja se provodi putem međunarodnih organizacija, sudjelovanje u odgovarajućim ugovornim postupcima otvoreno je za sve fizičke ili pravne osobe prihvatljive u skladu sa stavcima 1. i 2., te za sve fizičke i pravne osobe prihvatljive u skladu s pravilima te organizacije, vodeći računa da je svim donatorima omogućen jednak tretman. Ista pravila primjenjuju se u pogledu opskrbe, materijala i stručnjaka.

Kad god financiranje od strane Zajednice pokriva radnju koju sufinancira treća zemlja podložno uzajamnosti kako je utvrđeno u stavku 2., regionalna organizacija ili država članica, sudjelovanje u odgovarajućim ugovornim postupcima otvoreno je za sve fizičke ili pravne osobe prihvatljive u skladu sa stavcima 1., 2. i 3., kao i za sve fizičke i pravne osobe prihvatljive na temelju pravila te treće zemlje, regionalne organizacije ili države članice. Ista se pravila primjenjuju u pogledu opskrbe, materijala i stručnjaka.

10. U smislu pomoći usmjerene izravno kroz nedržavne činitelje na temelju tematskog programa određenog u članku 14., odredbe stavka 1. ne primjenjuju se na kriterij prihvatljivosti utvrđen za izbor korisnika bespovratnih sredstava.

Korisnici tih bespovratnih sredstava podliježu pravilima utvrđenima u ovom članku u slučajevima kada provedba pomoći zahtjeva sklapanje ugovora o javnoj nabavi.

11. Kako bi se ubrzalo iskorjenjivanje siromaštva promicanjem lokalnih kapaciteta, tržišta i kupnje, posebna pažnja daje se lokalnoj i regionalnoj javnoj nabavi u zemljama partnerima.

Ponuditelji s kojima su sklopljeni ugovori obvezni su poštovati međunarodno dogovorene temeljne standarde rada, npr. temeljne standarde rada ILO-a, konvencije o slobodi udruživanja i kolektivnog pregovaranja, uklanjanju prisilnog i obveznog rada, uklanjanju diskriminacije u pogledu zapošljavanja i zanimanja te uklanjanju dječjeg rada.

Pristup pomoći Zajednice zemljama u razvoju omogućuje se svakom tehničkom pomoći koju se smatra prikladnom.

Članak 32.**Sredstva stavljena na raspolaganje Europskoj investicijskoj banci ili drugim financijskim posrednicima**

1. Sredstvima iz članka 25. stavka 1. točke (e) upravlja Europska investicijska banka, drugi financijski posrednici ili bilo koja druga banka ili organizacija sa sposobnošću upravljanja takvim sredstvima.

2. Komisija usvaja provedbene odredbe za stavak 1. razmatrajući slučaj po slučaj kako bi pokrila podjelu rizika, naknade posrednika odgovornog za provedbu, uporabu i povrat dobiti i zaključivanja aktivnosti.

Članak 33.**Ocjenjivanje**

1. Komisija redovito prati i preispituje svoje programe, te ocjenjuje rezultate provedbe geografskih i tematskih politika i programa te sektorskih politika i učinkovitosti programiranja, kada je to prikladno vanjskim neovisnim ocjenjivanjem, kako bi utvrdila jesu li ciljevi ostvareni i omogućila sastavljanje preporuka s ciljem poboljšanja budućih aktivnosti. Prijedlozi Europskog parlamenta ili Vijeća za neovisno vanjsko ocjenjivanje uzet će se u obzir. Posebna se pažnja pridaje socijalnim sektorima i napretku postignutom prema ostvarivanju Milenijskih razvojnih ciljeva.

2. Komisija dostavlja svoja izvješća o ocjenjivanju Europskom parlamentu i Odboru navedenom u članku 35. na znanje. Države članice mogu zahtijevati raspravu o pojedinim ocjenjivanjima unutar Odbora navedenog u članku 35. stavku 3. Rezultati se uzimaju u obzir pri sastavljanju programa i raspodjeli sredstava.

3. Komisija udružuje sve relevantne dionike, uključujući nedržavne činitelje i lokalna tijela, u fazi ocjenjivanja pomoći Zajednice predviđene na temelju ove Uredbe.

GLAVA V.**ZAVRŠNE ODREDBE****Članak 34.****Godišnje izvješće**

1. Komisija razmatra napredak postignut provedbom mjera poduzetih na temelju ove Uredbe, te podnosi Europskom parlamentu i Vijeću godišnje izvješće o provedbi i rezultatima, te u najvećoj mogućoj mjeri o glavnim rezultatima i učincima pomoći. Ovo se izvješće također podnosi Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija.

2. Godišnje izvješće sadrži informacije koje se odnose na prethodnu godinu o financiranim mjerama, rezultatima praćenja i ocjenjivanja, uključenosti relevantnih partnera, te o provedbi proračunskih obveza i plaćanja, raščlanjene prema zemljama, regijama i sektorima suradnje. Također se procjenjuju rezultati pomoći korištenjem u najvećoj mogućoj mjeri posebnih i mjerljivih pokazatelja uloge pomoći u ostvarenju ciljeva ove Uredbe. Posebna se pažnja pridaje socijalnim sektorima i napretku postignutom prema ostvarenju Milenijskih razvojnih ciljeva.

Članak 35.**Odbor**

1. Komisiji pomaže Odbor.

2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuju se članci 4. i 7. Odluke 1999/468/EZ, uzimajući u obzir odredbe njezinog članka 8. Razdoblje utvrđeno u članku 4. stavku 3. te odluke utvrđuje se na 30 dana.

3. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuju se članci 3. i 7. Odluke 1999/468/EZ, uzimajući u obzir odredbe njezinog članka 8.

4. Odbor usvaja svoj poslovnik.

5. Promatrač iz Europske investicijske banke sudjeluje u postupcima Odbora, u pogledu pitanja koja se tiču te banke.

Članak 36.**Sudjelovanje treće zemlje koja nije prihvatljiva na temelju ove Uredbe**

Ne dovodeći u pitanje članak 3. stavak 5., Komisija može radi osiguranja koherentnosti i učinkovitosti pomoći Zajednice prilikom usvajanja programa djelovanja navedenih u članku 22. ili posebnih mjera navedenih u članku 23. odlučiti da su zemlje, područja i regije prihvatljive za pomoć Zajednice na temelju Uredbe (EZ) br. 1085/2006 ili Uredbe (EZ) br. 1638/2006 i EDF-a prihvatljive za mjere na temelju ove Uredbe, u slučajevima kada je geografski ili tematski projekt ili program koji treba provesti globalne, regionalne ili prekogranične prirode. Navedena metoda financiranja može se predvidjeti u strateškim dokumentima i višegodišnjim indikativnim programima navedenima u člancima 19. i 20. Odredbe članka 31. o sudjelovanju u postupcima javne nabave i dodjele bespovratnih sredstava, te o pravilima o podrijetlu prilagođavaju se tako da omogućavaju sudjelovanje predmetnih zemalja, državnih područja i regija.

Članak 37.

Suspenzija pomoći

Ne dovodeći u pitanje odredbe o suspenziji pomoći u sporazumima o partnerstvu i suradnji s partnerskim zemljama i regijama, u slučajevima kada zemlja partner ne poštuje načela navedena u članku 3. stavku 1., te kada savjetovanja sa zemljom partnerom ne vode rješenju prihvatljivom objema stranama, ako dođe do odbijanja savjetovanja ili u slučajevima posebne hitnosti, Vijeće, odlučujući kvalificiranom većinom na prijedlog Komisije, može poduzeti prikladne mjere u pogledu bilo koje pomoći dodijeljene zemlji partneru na temelju ove Uredbe. Te mjere mogu sadržavati potpunu ili djelomičnu suspenziju pomoći.

Članak 38.

Financijske odredbe

1. Referentni financijski iznos za provedbu ove Uredbe za razdoblje od 2007. do 2013. je 16 897 milijuna eura.

2. Indikativni iznosi alocirani za svaki program iz članaka od 5. do 10., članaka od 11. do 16. i članka 17. utvrđeni su u Prilogu IV. Ti su iznosi utvrđeni za razdoblje od 2007. do 2013.

3. Godišnja sredstva odobrava proračunsko tijelo u okviru granica višegodišnjeg financijskog okvira.

4. Indikativni iznos od 465 milijuna eura uključen je u ukupni iznos za tematske programe kako bi se financirale aktivnosti koje koriste zemlje ENPI-ja.

Članak 39.

Stavljanja izvan snage

1. Sljedeće se uredbe stavljaju izvan snage:

- (a) Uredba (EZ) br. 2110/2005 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2005. o pristupu vanjskoj pomoći Zajednice ⁽¹⁾;
- (b) Uredba (EZ) br. 806/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o promicanju ravnopravnosti spolova u razvojnoj suradnji ⁽²⁾;

⁽¹⁾ SL L 344, 27.12.2005., str. 1.

⁽²⁾ SL L 143, 30.4.2004., str. 40.

- (c) Uredba (EZ) br. 491/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2004. o uspostavljanju programa za financijsku i tehničku pomoć trećim zemljama u područjima migracije i azila (AENEAS) ⁽³⁾;
- (d) Uredba (EZ) br. 1568/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2003. o pomoći za borbu protiv bolesti uzrokovanih siromaštvom (HIV/AIDS, tuberkuloza i malaria) u zemljama u razvoju ⁽⁴⁾;
- (e) Uredba (EZ) br. 1567/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2003. o pomoći za politike i aktivnosti u vezi s reproduktivnim i spolnim zdravljem i pravima u zemljama u razvoju ⁽⁵⁾;
- (f) Uredba (EZ) br. 2130/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2001. o aktivnostima u vezi s pomoći raseljenom stanovništvu u zemljama u razvoju u Aziji i Latinskoj Americi ⁽⁶⁾;
- (g) Uredba (EZ) br. 2494/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 7. studenoga 2000. o mjerama promicanja očuvanja i održivog upravljanja tropskim šumama i drugim šumama u zemljama u razvoju ⁽⁷⁾;
- (h) Uredba (EZ) br. 2493/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 7. studenoga 2000. o mjerama promicanja potpunog uključivanja okolišne dimenzije u razvojni proces zemalja u razvoju ⁽⁸⁾;
- (i) Uredba (EZ) br. 1726/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2000. o razvojnoj suradnji s Južnom Afrikom ⁽⁹⁾;
- (j) Uredba Vijeća (EZ) br. 1659/98 od 17. srpnja 1998. o decentraliziranoj suradnji ⁽¹⁰⁾;

⁽³⁾ SL L 80, 18.3.2004., str. 1.

⁽⁴⁾ SL L 224, 6.9.2003., str. 7. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽⁵⁾ SL L 224, 6.9.2003., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽⁶⁾ SL L 287, 31.10.2001., str. 3. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽⁷⁾ SL L 288, 15.11.2000., str. 6. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽⁸⁾ SL L 288, 15.11.2000., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽⁹⁾ SL L 198, 4.8.2000., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽¹⁰⁾ SL L 213, 30.7.1998., str. 6. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 625/2004 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 99, 3.4.2004., str. 1.).

- (k) Uredba Vijeća (EZ) br. 1658/98 od 17. srpnja 1998. godine o sufinanciranju aktivnosti s europskim nevladinim organizacijama za razvoj u područjima od značaja za zemlje u razvoju ⁽¹⁾;
- (l) Uredba Vijeća (EZ) br. 1292/96 od 27. lipnja 1996. o politici pomoći u hrani i upravljanju tom pomoći te o posebnim aktivnostima potpore sigurnosti hrane ⁽²⁾;
- (m) Uredba Vijeća (EZ) br. 443/92 od 25. veljače 1992. o financijskoj i tehničkoj pomoći te gospodarskoj suradnji sa zemljama u razvoju u Aziji i Latinskoj Americi ⁽³⁾.
2. Uredbe stavljene izvan snage se nastavljaju primjenjivati za pravne akte i obveze iz proračuna prije 2007. godine. Upućivanja na uredbe stavljene izvan snage smatraju se upućivanjima na ovu Uredbu.

Članak 40.

Preispitivanje

Najkasnije do 31. prosinca 2010. Komisija podnosi Europskom parlamentu i Vijeću izvješće o ocjeni provedbe ove Uredbe u prve tri godine i, prema potrebi, zakonodavni prijedlog kojim predlaže potrebne izmjene, uključujući indikativne financijske alokacije određene u Prilogu IV.

Članak 41.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Primjenjuje se od 1. siječnja 2007. do 31. prosinca 2013.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 18. prosinca 2006.

Za Europski parlament
Predsjednik
J. BORRELL FONTELLES

Za Vijeće
Predsjednik
J.-E. ENESTAM

⁽¹⁾ SL L 213, 30.7.1998., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2110/2005.

⁽²⁾ SL L 166, 5.7.1996., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 1726/2001 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 234, 1.9.2001., str. 10.).

⁽³⁾ SL L 52, 27.2.1992., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2112/2005 (SL L 344, 27.12.2005., str. 23.).

PRILOG I.

ZEMLJE PRIHVATLJIVE NA TEMELJU ČLANKA 1. STAVKA 1.

Latinska Amerika

1. Argentina
2. Bolivija
3. Brazil
4. Čile
5. Kolumbija
6. Kostarika
7. Kuba
8. Ekvador
9. El Salvador
10. Gvatemala
11. Honduras
12. Meksiko
13. Nikaragva
14. Panama
15. Paragvaj
16. Peru
17. Urugvaj
18. Venezuela

Azija

19. Afganistan
20. Bangladeš
21. Butan
22. Kambodža
23. Kina
24. Indija
25. Indonezija
26. Demokratska Narodna Republika Koreja
27. Laos
28. Malezija
29. Maldivi
30. Mongolija
31. Mjanmar/Burma
32. Nepal
33. Pakistan
34. Filipini
35. Šri Lanka
36. Tajland
37. Vijetnam

Srednja Azija

38. Kazakstan
39. Kirgistan
40. Tadžikistan
41. Turkmenistan
42. Uzbekistan

Bliski istok

- 43. Iran
- 44. Irak
- 45. Oman
- 46. Saudijska Arabija
- 47. Jemen

Južna Afrika

- 48. Republika Južna Afrika
-

PRILOG II.

POPIS PRIMATELJA ODA-e KOJI JE SASTAVIO OECD/DAC

na snazi od 2006. za izvješćivanje o 2005., 2006. i 2007.

Najnerazvijenije zemlje	Ostale zemlje s niskim dohotkom (BND po glavi stanovnika < USD 825 u 2004.)	Zemlje i područja sa srednje niskim dohotkom (BND po glavi stanovnika USD 826-USD 3 255 u 2004.)	Zemlje i područja s višim srednjim dohotkom (BND po glavi stanovnika USD 3 256-USD 10 065 u 2004.)
Afganistan	Kamerun	Albanija	* Angvila
Angola	Republika Kongo	Alžir	Antigva i Barbuda
Bangladeš	Côte d'Ivoire	Armenija	Argentina
Benin	Gana	Azerbajdžan	Barbados
Butan	Indija	Bjelarus	Belize
Burkina Faso	Kenija	Bolivija	Bocvana
Burundi	Demokratska Narodna	Republika Koreja	Bosna i Hercegovina
Čile	Kambodža	Kirgistan Moldova	Brazil
Cookovi Otoci	Republika Kabo Verde	Mongolija	Kina
Kostarika	Srednjoafrička Republika	Nikaragva	Kolumbija
Hrvatska	Čad	Nigerija	Kuba
Dominika	Komori	Pakistan	Dominikanska Republika
Gabon	Demokratska Republika Kongo	Papua Nova Gvineja	Ekvador
Grenada	Džibuti	Tadžikistan	Egipat
Libanon	Ekvatorska Gvineja	Uzbekistan	El Salvador
Libija	Eritreja	Vijetnam	Fidži
Malezija	Etiopija	Zimbabve	Gruzija
Mauricijus	Gambija	Gvatemala	* Mayotte
Gvineja		Gvajana	Meksiko
Gvineja Bisau		Honduras	* Montserrat
Haiti		Indonezija	Nauru
Kiribati		Iran	Oman
Laos		Irak	Palau
Lesoto		Jamajka	Panama
Liberija		Jordan	Saudijska Arabija (¹)
Madagaskar		Kazakstan	Sejšeli
Malavi		Makedonija, bivša jugosla-	Južna Afrika
Maldivi		venska republika	* Sveta Helena
Mali		Maršalovi Otoci	Sveti Kristofor i Nevis
Mauritanija		Mikronezija, Savezne države	Sveta Lucija
Mozambik		Maroko	Sveti Vincent i Grenadini
Mjanmar		Namibija	Trinidad i Tobago
Nepal		Niue	Turska
Niger		Palestinska upravna područja	Otoci Tursk i Caicos
Ruanda		Paragvaj	Urugvaj
Samoa		Peru	Venezuela
Sveti Toma i Princip		Filipini	
Senegal		Srbija i Crna Gora	
Sijera Leone		Šri Lanka	
Salomonovi Otoci		Surinam	
Somalija		Svazi	
Sudan		Sirija	
Tanzanija		Tajland	
Timor-Leste		* Tokelau	
Togo		Tongo	
Tuvalu		Tunis	
Uganda		Turkmenistan	
Vanuatu		Ukrajina	
Jemen		* Wallis i Futuna	
Zambija			

* Državno područje

(¹) Saudijska Arabija je prešla prag zemlje s visokim prihodom u 2004. U skladu s pravilima OECD/DAC-a za reviziju ovog popisa, ona više neće biti na popisu u 2008. godini, ako ostane zemlja s visokim dohotkom u 2005. i 2006. Njezina neto primanja ODA-e od strane članica OECD/DAC-a su iznosila USD 9,9 milijuna u 2003. i USD 9 milijuna (preliminarno) u 2004.

*PRILOG III.***DRŽAVE AKP-a POTPISNICE PROTOKOLA O ŠEĆERU**

1. Barbados
 2. Belize
 3. Gvajana
 4. Jamajka
 5. Sveti Kristofor i Nevis
 6. Trinidad i Tobago
 7. Fidži
 8. Republika Kongo
 9. Côte d'Ivoire
 10. Kenija
 11. Madagaskar
 12. Malavi
 13. Mauricijus
 14. Mozambik
 15. Svazi
 16. Tanzanija
 17. Zambija
 18. Zimbabve
-

PRILOG IV.

INDIKATIVNE FINACIJSKE ALOKACIJE ZA RAZDOBLJE 2007.–2013. (U MILIJUNIMA EUR)

Ukupno:	16 897
<i>Geografski programi:</i>	<i>10 057</i>
Latinska Amerika:	2 690
Azija:	5 187
Srednja Azija:	719
Bliski istok:	481
Južna Afrika:	980
<i>Tematski programi:</i>	<i>5 596</i>
Ulaganje u ljude:	1 060
Okoliš i održivi razvoj prirodnih bogatstava:	804
Nedržavni činitelji i lokalna tijela u razvoju:	1 639
Sigurnost hrane:	1 709
Migracija i azil:	384
<i>Države AKP-a potpisnice Protokola o šećeru:</i>	<i>1 244</i>

*PRILOG V.***ZEMLJE I PODRUČJA KOJA NISU U RAZVOJU**

1. Australija
 2. Bahrein
 3. Brunej
 4. Kanada
 5. Kineski Tajpeh
 6. Hong Kong
 7. Japan
 8. Koreja
 9. Makao
 10. Novi Zeland
 11. Kuvajt
 12. Katar
 13. Singapur
 14. Ujedinjeni Arapski Emirati
 15. Sjedinjene Američke Države
-